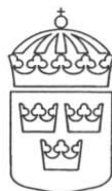

Riksdagens protokoll

1992/93:99

Måndagen den 26 april

Kl. 12.00–14.59

Protokoll
1992/93:99

1 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet och finansutskottet

Svar på interpellationer

Tredje vice talmannen meddelade att Centerns riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser efter Larz Johansson anmält Marianne Jönsson som ledamot i utbildningsutskottet och Karin Israelsson som suppleant i finansutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i utbildningsutskottet
Marianne Jönsson (c)

suppleant i finansutskottet
Karin Israelsson (c)

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 19 och 20 april.

3 § Svar på interpellation 1992/93:108 om Sveriges kandidatur till FN:s säkerhetsråd

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Pierre Schori har i en interpellation frågat mig om vilka planer regeringen har för att med största möjliga kraft driva Sveriges kandidatur – och därmed Nordens – till FN:s säkerhetsråd för perioden 1995–1996.

Frågan om när Norden – genom Sverige eller något annat av de nordiska länderna – skall söka plats i FN:s säkerhetsråd tillmäts självfallet största vikt av regeringen.

Ett beslut om kandidatur under de närmaste 5–10 åren kräver noggranna överväganden. Det finns många andra länder i vår regionala grupp som har intresse av en plats i säkerhetsrådet. För att vår kandidatur skall kunna lanseras med framgång måste vi ha klart för oss hur andra länder avser agera.

Inom vår regionala grupp VOAS – Västeuropeiska och andra Stater – kommer man sällan överens om vilka länder man skall föra fram. Detta skapar en osäkerhet. Det vore självfallet en fördel om enighet inom gruppen kunde nås om två kandidater till de två platser som står till gruppens förfogande.

De perioder som är aktuella fram till sekelskiftet är inte bara 1995–1996 utan också 1997–1998. Vi har nu, som ett första steg, under de senaste månaderna med övriga nordiska länder diskuterat hur det nordiska intresset att påta sig den viktiga uppgift som en plats i säkerhetsrådet innebär bäst skall tillvaratas. Dessa diskussioner, som äger rum i gott samförstånd, är ännu inte avslutade.

Det är riktigt som Pierre Schori säger i sin interpellation, att Sverige – och Norden – har ett mycket starkt engagemang i FN. Säkerhetsrådet kan – sedan öst-västmotsättningarna upphört – arbeta på sätt som stadgefäderna ursprungligen avsåg. Kraven på att FN skall söka spela en roll i de många svåra konflikter världen ser i dag ökar. Som lojal och aktiv FN-medlem ställer Sverige upp i de flesta av dessa insatser. Den förväntan som finns på Sverige i detta sammanhang visar på att vi är en aktad FN-medlem och att vi förväntas spela en aktiv roll, inte minst vad gäller konfliktlösning och fredsfrämjande verksamhet. Det samarbete mellan FN och ESK som kraftigt utvecklats under det svenska ESK-ordförandeskapet är ett exempel på detta.

I det arbete som nu pågår för att reformera FN i dess helhet och skärpa organisationens instrument, deltar Sverige och övriga nordiska länder också mycket aktivt. Jag vill understryka att detta gäller hela FN:s verksamhet, såväl inom området fred och säkerhet som vad gäller ekonomisk och social utveckling, mänskliga rättigheter, miljöfrågor, icke-spridningsfrågor och förbättring av FN:s finansiering. Sålunda kan och vill Sverige fortsätta att vara en aktiv, ansvarstagande och pådrivande medlem i FN. Vi vill därför vara beredda att också påta oss det ansvar som en plats i säkerhetsrådet innebär, vid lämpligast möjliga tidpunkt.

Vi måste grunda vår kandidatur på en realistisk bedömning av våra möjligheter. Det måste varje land och varje regering göra. Det är denna bedömning som vi nu är i färd med att göra.

Anf. 2 PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Fru utrikesminister! Jag ber att få tacka för svaret.

Sällan har väl frågan om säte och stämma i säkerhetsrådet varit så angelägen som i dessa dagar. Om Sverige hade varit medlem i FN:s styrelse, om Sverige inte hade förlorat möjligheten att tillträda den platsen 28 oktober 1992, hade regeringen t.ex. i dag kunnat driva Bosniens och fredens sak på ett helt annat sätt än vad regeringen nu kan och gör.

Men Sveriges nya utrikespolitik vägdes den gången av FN:s generalförsamling och befanns vara för lätt. Underbetyget var i och för sig inte oväntat. I sina första regeringsuttalanden "glömde" statsministern bort FN. Carl Bildts budskap var att Sverige skulle bli mer västorienterat, och Sverige ändrade sitt röstande i olika frågor i FN som rörde Mellanöstern, nedrustning och nord-sydfrågor. Utrikesministern tycktes också i praktiken följa sin politiske sakkunniges råd om att "Sverige borde lämna sin förtunnade värld av

FN-stadga", och hon ställde sig följaktligen, som jag upplever det, relativt kallsinnig till olika angelägna propåer från generalsekreterare Boutros-Ghali. Med denna nya FN-politik övergav statsministern och utrikesministern Sveriges traditionella utrikespolitik, dvs. den aktiva engagerade Palme-Hammarskjöldlinjen. Den blev också underkänd vid valet till säkerhetsrådet. Efter detta fiasko gjorde statsministern saken än värre. Han såg misslyckandet närmast som en fördel: Han var orolig för att Sverige skulle åta sig för mycket internationellt.

Det var, fru utrikesminister, mot bakgrund av regeringens dokumenterade ljumhet inför världsorganisationen och den möjlighet Sverige nu har att om ett par år åter ta säte i säkerhetsrådet som jag ställde min fråga.

FN är i dag viktigare än någonsin. Bosniendramat understryker angelägenhetsgraden. Jag utgår från att utrikesministern delar min frustration över att Sverige inte kan vara med i säkerhetsrådets överläggningar och föra fram sina synpunkter.

Vad vill då regeringen med FN? Om man skall tolka utrikesministerns svar välvilligt, kan man ta fasta på vad hon säger i slutet av sitt svar: "Vi vill därför vara beredda att också påta oss det ansvar som en plats i säkerhetsrådet innebär, vid lämpligast möjliga tidpunkt." Det hade väl varit närmast sensationellt om hon hade sagt motsatsen, även om det kommer från en moderatledd regering.

Tyvärr innehåller resten av svaret en lång rad av reservationer och problem, bortförklaringar och ovidkommande sidospår.

Jag kan inte se det på annat sätt än att utrikesministerns svar innebär att man saknar viljan, ambitionen och engagemanget i denna fråga. FN har inte prioriterats. Hur skall annars det faktum tolkas att övervägandena ännu ett halvår efter misslyckandet inte är avslutade?

Svaret avspeglar också den attityd som statsministern visade upp i oktober, nämligen att detta är en lågprioriterad fråga. Det är lika bra att stå utanför. I stället för att vara pådrivande väljer regeringen att ligga lågt.

Jag undrar också om inte hänvisningen till osäkerheten kring den västeuropeiska s.k. VOAS-gruppen tyder på en helt onödig förhandsanpassning till ett önskat EG-medlemskap. Vi känner ju till ambitionerna på vissa håll inom EG att Bryssel skall inta en plats i säkerhetsrådet. Är det detta som utrikesministern menar med hennes anspelning på VOAS-gruppen, dvs. att Sverige inte skall ta platsen från EG i säkerhetsrådet? Statsministern sade så sent som i går i TV-programmet 8 dagar, för vilken gång i ordningen vet jag inte, att "det inte finns skäl att ha en avvikande uppfattning" i förhållande till den politik som t.ex. EG för.

Direkt oroande är angivandet av möjligheter till att kandidera till åren 1997–1998. Det är ju till åren 1995–1996 som Sverige har chansen. Sverige kan då utgöra det nordiska kandidatlandet, och det är därför som det brådskar. Vill Sverige kandidera till 1995, dvs. valet sker 1994, visar all erfarenhet att förberedelserna måste inledas snarast.

Utrikesministern säger att de nordiska konsultationerna ännu inte är avslutade. Enligt mina informationer gav den norska regeringen för över en månad sedan Sverige klartecken. Norge står i tur. Enligt den praxis som finns

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

mellan de nordiska länderna får ett land som missat sin kandidatur försöka en gång till. Så skedde t.ex. 1983–1984 då Danmark missade sin kandidatur.

Att vänta till 1997–1998 innebär däremot betydande osäkerheter och svårigheter. Norge kan nog inte garantera att de kan vänta så länge. De tar sin plats i säkerhetsrådet på allvar. Dessutom kommer fler länder att kandidera 1997–1998 än 1995–1996. Varför nämner utrikesministern över huvud taget detta senare tillfälle? Hon vet lika bra som jag förutsättningarna. Det finns inget logiskt svar. Finns det något skäl som hon inte vill anföra här?

Anf. 3 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! I ett hänseende är Pierre Schori och jag ense, nämligen i bedömningen att FN är viktigare än någonsin. Däremot stämmer det inte att Sverige inte skulle kunna agera om Sverige inte sitter med i säkerhetsrådet. Det är självklart ännu bättre om man sitter med i säkerhetsrådet. Men – Gud ske lov – alla de medlemsländer som inte sitter med i säkerhetsrådet kan ändå agera – och de är många. Det är därför det pågår många diskussioner om reformering av säkerhetsrådets sammansättning och även en utvidgning av rådet.

Det går att som aktiv FN-medlem agera även om landet inte sitter med i säkerhetsrådet. Det gör Sverige, och det gjorde Sverige bl.a. i den särskilda Bosniendebatt som ägde rum i förra veckan. Sverige är också mycket aktiv i fråga om reformeringen av FN-arbetet. Det var det jag ville påpeka i interpellationssvaret.

Vidare har vi själva sakfrågan. Den centrala meningen är den jag gav i mitt svar, nämligen att regeringen är pådrivande i sitt arbete. Nästa hållpunkt i detta arbete är det nordiska utrikesministermötet, som äger rum i nästa vecka i Mariefred. Då skall vi i den nordiska kretsen diskutera frågan om de nordiska ländernas kandidatur till säkerhetsrådet. Det är alldeles riktigt som Pierre Schori säger att överläggningarna med Norge, som står i tur, har varit positiva. Det är jag mycket tacksam för. Men hela den nordiska kretsen måste vara ense. Tidpunkten för att göra ett väl övervägt ställningstagande tror jag kommer att inträffa när generalförsamlingen sammanträder i höst. Vi kommer då att få bilden mycket klarare för oss.

Jag är alltid öppen för att diskutera dessa frågor med Pierre Schori och få hans råd och synpunkter. Vi måste alla gemensamt anstränga oss för att få Sverige med i säkerhetsrådet.

Anf. 4 PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag är tacksam för att utrikesministern är överens med mig om att det hon sade i slutet av sitt svar är det viktigaste, nämligen att denna regering är beredd att påta sig det ansvar som det innebär om Sverige blir medlem i säkerhetsrådet. Det är särskilt viktigt nu när det finns så oerhört viktiga frågor såsom situationen i Bosnien. Det är också fråga om huruvida det skall bli fler liknande Bosnien-situationer i världen framöver och vilken roll som FN och dess medlemsstater skall inta. Det är därför oerhört angeläget att Sverige får sitta med i FN:s styrelse, dvs. säkerhetsrådet, när chansen finns. Vi har beklagat att Sverige missade den chansen i fjol.

Vi hoppas att regeringen vill reparera skadan från i fjol och genom ett ak-

tivt engagemang visa att Sverige är förtjänt av att få sitta i säkerhetsrådet och att Sverige skall föra en konstruktiv politik i stil med den Dag Hammar-skjöld, Olof Palme och Alva Myrdal förde.

Jag vänder mig mot att det skall ta så lång tid för regeringen att konsultera sina nordiska vänner. Det finns telefon och fax, och det går att hälsa på varandra. Nu säger utrikesministern att ett möte skall ske i nästa vecka i Mariefred. Näväl, låt oss ta fasta på det.

Norge har redan sagt sitt ja, och det är det landets svar som gäller. Kan vi räkna med att Sverige bestämmer sig efter det att den nordiska konsultationen äntligen är slutförd i nästa vecka? Det är framför allt det nordiska ställningstagandet som vi måste ta hänsyn till. Om viljan, ambitionen och engagemanget finns går det att sedan sätta i gång arbetet. Det vore sorgligt om vi skulle behöva vänta till hösten för att höra en mängd andra länder. Sverige gör anspråk på den nordiska kandidaturen – inget annat. Norden har traditionellt "rätt" att göra anspråk på en plats i rådet.

Anf. 5 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Pierre Schori använder uttrycket frustration. Jag vill säga att den frustration som jag känner gäller tragedin i Bosnien. Den leder dock inte till handlingsförlamning från svensk sida.

Jag vill också nämna för Pierre Schori och kammarens ledamöter i övrigt att statsministern under helgen, som vi alla har kunnat se i tidningarna, har fört mycket viktiga diskussioner såväl med lord Owen och general Wahlgren som med premiärminister Mitsotakis. Jag träffade den ryska utrikesministern Andrej Kozyrev förra måndagen och förde samtal med honom om Jugoslavien.

I eftermiddag kommer Douglas Hurd till Stockholm, och jag får då en möjlighet att direkt med honom efter EG:s utrikesministermöte diskutera utvecklingen i f.d. Jugoslavien och tragedin i Bosnien. I morgon kommer jag att träffa Tysklands utrikesminister Klaus Kinkel och får möjlighet att med honom diskutera situationen i Jugoslavien. På onsdag kommer jag att träffa Belgiens utrikesminister Claes och får även då möjlighet att diskutera denna fråga.

Det är alltså gudskelov inte så att vi, därför att vi denna gång tyvärr inte kom med i säkerhetsrådet, inte har möjlighet att i denna den just nu tyvärr största europeiska frågan agera med bestämdhet och kraft.

Vid lunchen kommer regeringen att i extra sammanträde fatta beslut om den svenska uppföljningen av säkerhetsrådets sanktionsbeslut. Som ESK-ordförandeland verkar vi nu vid ämbetsmannakommitténs sammanträde i Prag för att ESK ännu mera aktivt skall tillse att sanktionspolitiken följs upp.

Det finns ännu mer att redovisa, men vi kommer att ha en särskild Bosniendebatt på torsdag, och jag avvaktar därför med detta. Jag vill ändå säga till kammarens ledamöter att vi för en mycket bestämd och aktiv Jugoslavienpolitik.

Anf. 6 PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Det är riktigt att vi skall ha en särskild debatt om Bosnien och det gamla Jugoslavien på torsdag. Jag tycker att det finns synpunkter att

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

anföra också på hur regeringen har agerat utifrån sin ställning, både i utövan-
det av regeringsmakten och med tanke på att Sverige är ESK-ordförande-
land. Det vill jag gärna återkomma till på torsdag.

Vad gäller FN, som vi nu här diskuterar, kan man fråga sig om regeringen
har den tillräckliga ambitionen och viljan och är målmedvetet inriktad på att
Sverige skall söka medlemskap i säkerhetsrådet. Har utrikesministern och
statsministern utnyttjat alla de möten som utrikesministern räknade upp, så-
dana som har ägt rum och sådana som kommer att äga rum, för att säga att
Sverige vill söka den aktuella platsen i säkerhetsrådet? Har man eller har
man inte gjort detta?

Anf. 7 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det kommer vi självfallet att göra när beslutet om kandida-
turen har fattats. Beslutet måste först fattas på ett realistiskt underlag, och
jag bedömer att vi kommer att ha detta när generalförsamlingen har åter-
samlats under hösten.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1992/93:91 om Peru och de mänskliga rättigheterna

Anf. 8 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig vilka garantier den svenska
regeringen har för att de som nu skall avvisas till Peru inte drabbas av "för-
svinnande", tortyr eller annan omänsklig behandling.

Bertil Måbrink ställer interpellationen med anledning av att regeringen i
beslut i juli 1992 beslutade att avvisa ett antal asylsökande från Peru. Han
hänvisar i sin interpellation till en stor mängd material rörande Peru, bl.a.
från Amnesty International och America's Watch. Detta material är känt för
regeringen, som får information från många olika källor, bl.a. just Amnesty
International, rörande de länder varifrån asylsökande söker sig till Sverige.
Vad gäller Peru följer regeringen, liksom också myndigheterna, utveck-
lingen där mycket noga och har tillgång till omfattande material, inte minst
därför att peruanska asylsökande utgör en relativt stor grupp av de asylsö-
kande i Sverige och inströmningen har ökat under senare år. Jag vill under-
stryka att det är viktigt att komma ihåg när man studerar läget i Peru att
terroristorganisationerna, främst Sendero Luminoso, står för en stor del av
de grymheter som begås mot enskilda i Peru.

Först av allt vill jag reda ut några missförstånd i interpellationen. Bertil
Måbrink säger att regeringen gjort bedömningen att ingen som rest ut ur
Peru med eget pass har anledning att frukta förföljelse från peruanska myn-
digheter eller paramilitära grupper. Jag vill påpeka att regeringen aldrig fat-
tar några generella beslut i asylärenden eller gör några generella uttalanden.
Varje asylansökan prövas individuellt med hänsyn till samtliga omständighe-
ter i det enskilda fallet, mot bakgrund av situationen i hemlandet. Det bety-
der att regeringen naturligtvis inte heller rörande peruanska asylsökande har

gjort något generellt uttalande om vikten av att asylsökande innehar pass. Man har i enskilda fall naturligtvis tagit hänsyn till vad den asylsökande berättat om utresan ur Peru, eftersom detta tillsammans med övriga omständigheter kan ligga till grund för bedömningen av skyddsbehovet, men regeringen har inte påstått att enbart det faktum att en person lämnat Peru med eget pass betyder att han eller hon inte kan ha skyddsbehov. Sådana generella bedömningar görs helt enkelt inte.

Bertil Måbrink anför vidare i interpellationen vad som framställs som ett citat ur regeringens beslut, men som är felaktigt. Bertil Måbrink menar att regeringen slagit fast att den som "kan antas ha verkat för" bl.a. Sendero Luminoso under inga förhållanden kan få uppehållstillstånd som de facto-flyktning. Det är viktigt att understryka att i de fall regeringen hänvisat till aktivitet för en organisation, har det rört sig om personer som "verkat" för organisationen, dvs. inte sådana som kan antas ha verkat för den. Beslut i asylärenden grundas främst på det som de asylsökande själva framför om bakgrunden till sin ansökan.

Jag vill också påpeka att regeringen inte sagt att personer som verkat för Sendero Luminoso eller MRTA under inga förhållanden kan få uppehållstillstånd som de facto-flyktningar. Jag måste upprepa vad jag sagt om att regeringen inte fattar generella beslut eller gör allmängiltiga uttalanden. Jag kan inte kommentera enskilda beslut i asylärenden, men jag vill understryka att det är just beslut i enskilda ärenden som det rör sig om. Regeringen har under 1992 och hittills under 1993 fattat beslut i 28 ärenden rörande peruanska asylsökande. Av dessa beviljades uppehållstillstånd i 6 fall.

Vad som kan sägas allmänt om bedömningen av peruanska medborgares asylansökningar är att Statens invandrarverk och Utlänningsnämnden, som är de myndigheter som självständigt fattar beslut i asylärenden, inte anser att det mot bakgrund av läget i Peru finns anledning att anta att samtliga asylsökande har skyddsbehov. Regeringen har inte funnit anledning att göra någon annan bedömning i de ärenden som överlämnats till regeringen för beslut. Garantier, som Bertil Måbrink efterlyser, kan regeringen inte lämna. Men mot bakgrund av kunskapen om läget i Peru och vad de asylsökande anför till stöd för sina ansökningar har varken myndigheterna eller regeringen haft anledning att anta att det generellt skulle finnas hinder mot avvisning av peruanska medborgare. Ett antal av de peruaner som avvisats ur Sverige – av regeringen eller myndigheterna – har återvänt till Peru. Regeringen har inte fått några uppgifter om att de skulle ha behandlats illa vid återkomsten. Dock pågår just nu inhämtande av information beträffande en person som kvarhölls en dag.

UNHCR har varit i kontakt med Kulturdepartementet för att diskutera de här ärendena. Vi har gått igenom ett antal ärenden tillsammans med dem, och de har inte tagit ytterligare kontakt efter det.

Jag vill också återigen, liksom jag gjort redan tidigare här i kammaren, upplysa om att den europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter den 15 februari i år fattade beslut i två ärenden, i vilka peruanska asylsökande som enligt beslut av regeringen skall avvisas från Sverige klagat till kommissionen. De hade anförts att de skulle löpa risk att torteras om de avvisades

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

till Peru. I båda fallen fann kommissionen att ärendena inte skulle tas upp till prövning, då klagandenas påståenden bedömdes vara uppenbart ogrundade.

Kommissionen anförde att svenska myndigheter har omfattande erfarenhet av att bedöma asylansökningar från peruanska medborgare och att regeringen noggrant prövat omständigheterna i ärendena. Prövningen enligt svensk lag om en avvisning kan verkställas med hänsyn till risken för tortyr överensstämmer enligt kommissionen väl med de krav som ställs enligt den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Kommissionen fann därför att det inte fanns anledning att anta att klagandena riskerar tortyr eller annan behandling som strider mot den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter vid återsändande till Peru.

Jag tycker därför att det är uppenbart att asylsökande från Peru, liksom alla asylsökande, får sin sak noga prövad i Sverige. Det finns ingen anledning att anta att de som avvisas härifrån löper någon särskild risk att behandlas illa vid återkomsten.

Anf. 9 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag är förvånad över hur tystlåten statsrådet Friggebo är när det gäller situationen för de mänskliga rättigheterna i Peru och att hon i stället ägnar sig för mycket åt teknikaliteter, vad det nu kan bero på.

Hon säger icke ett kritiskt ord om regimen's förbrytelser. Hon säger att terroristorganisationerna, främst Sendero Luminoso, står för en stor del av de grymheter som begås mot enskilda i Peru. Detta är inte en korrekt beskrivning.

Mellan 1980 och 1992 dödades 28 809 personer i det politiska våldet i Peru. Staten bar ansvaret för 53 %, Sendero Luminoso för 45 % och MRTA för 1 % av dessa dödsfall. Det finns två parter som står för det politiska våldet och som grovt förbrytar sig mot de mänskliga rättigheterna i Peru. Det är staten med hela sin maktapparat, och det är Sendero Luminoso.

America's Watch publicerade i februari 1993 en 62-sidig skrift med titeln Den orapporterade terrorn – våld mot kvinnor i Perus väpnade konflikt. Statens företrädare använde i nästan ofattbar utsträckning våldtåker som ett medel att förtrycka kvinnor som misstänks för gerillasympatier eller anses skyldiga till att ha kritiserat militärens övergrepp mot mänskliga rättigheter.

Journalister, aktivister i organisationer för mänskliga rättigheter och advokater har på senare tid blivit föremål för regeringens vrede. Så får den advokat som åtar sig att genom domstolsförfarande få fram sanningen om en students försvinnande en brevbomb till sitt kontor och mister därmed sin ena arm. På kuvertet med brevbomben fanns president Fujimoris sekreterares sigill. Så döms den advokat som i rättegången försvarade Senderos ledare Gusman till livstids fängelse för innehav av Senderolitteratur.

Statsrådet Friggebo säger att Amnestys och America's Watch's material är väl känt av regeringen. Jag frågar mig då varför regeringen inte fäster avseende vid detta material när den fattar beslut i asylärenden som rör Peru. Anser regeringen att det finns några sakfel i detta material?

Statsrådet säger i svaret beträffande betydelsen av att en asylsökande rest ut ur Peru med eget pass att regeringen aldrig fattar några generella beslut i

asylärenden eller gör några generella uttalanden. Strikt formellt är detta riktigt. Samtidigt är det så, att regeringen fattar beslut i de asylärenden där avsikten är att lägga fast en praxis för Utlänningsnämnden och Invandrarverket. Vad gäller betydelsen av utresa med eget pass framgår det mycket tydligt av regeringens beslut att det är fråga om en mycket distinkt och kraftfull styrning av praxis.

Standardmotiveringen i besluten lyder som följer: Mot bakgrund av omständigheterna i ärendet, bl.a. att X kunnat lämna landet legalt, bedömer regeringen att han inte numer riskerar förföljelse i hemlandet.

Jag har haft tillfälle att i detalj gå igenom ett av dessa praxisskapande fall. I det fallet hänvisades förutom till utresa med eget pass också till omständigheterna i övrigt som stöd för att konventionsflyktingskäl inte förelåg. Försiktigtvis angavs inte vari "omständigheterna i övrigt" bestod. Jag kan bara konstatera att det inte fanns några sådana omständigheter.

Trots att den person det gällde bevisligen fängslats och torterats oerhört svårt flera gånger ansågs utresa med eget pass som tillräcklig grund för bedömningen att risk för förföljelse i flyktingkonventionens mening inte förelåg. Det är alldeles klart att regeringen styrt praxis så, att utresa med eget pass skall spela en avgörande roll vid bedömningen att flyktingstatus inte föreligger.

Statsrådet leker med ord när hon invänder att regeringen inte sagt att personer som verkat för Sendero Luminoso eller MRTA under inga förhållanden kan få uppehållstillstånd som de facto-flyktingar. Även om inte dessa ord används, är detta den verkliga innebörden av regeringens praxiskapande beslut.

Standardformuleringen lyder något förkortad så här: Av utredningen framgår att X verkat för en organisation som enligt vad som känt är gjort sig skyldig till upprepade grova övergrepp i Peru. Även om X inte har deltagit i sådana aktiviteter har han verkat för en organisation vars metoder får anses omfatta förhållanden som faller inom ramen för artikel 1 F i 1951 års Genèvekonvention. Därför finns särskilda skäl att inte bevilja asyl som de facto-flykting även om skälen annars vore tillräckliga.

Anf. 10 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Vi hade så sent som i fredags en lång interpellationsdebatt här i kammaren om huruvida flyktingpolitiken hårdnat eller inte. Birgit Friggebo sade då att hon inte visste om den hårdnat. Hon skulle låta utreda det. Det var i alla fall inte regeringens önskan att det skulle vara så, om jag förstod Birgit Friggebo rätt. Jag undrade då om regeringen ändå inte har givit sådana signaler att det ibland av de myndigheter som skall sköta detta självständigt har uppfattats som att man stramar åt i vissa fall.

Birgit Friggebo tyckte att det var insinuant att påstå det. Jag hade ingen replik kvar, så jag kunde inte förtydliga vad jag menade. Jag får tillfälle till det just i dag, därför att dessa utvisningar till Peru utgör ett exempel. Ett annat exempel är inom parentes sagt de uppmärksammade ärendena med ensamma barn, varav flera tagits upp i massmedierna på senare tid. Man hänvisade till att ett av de ärendena hade överlämnats till regeringen. Men det, herr talman, hör inte till den här debatten.

Det är som Bertil Måbrink säger just de beslut som överlämnats till regeringen i den nya ordning där Utlänningsnämnden normalt tar över överklaganden som är ägnade att lägga fast en praxis. Just de här utvisningarna till Peru har varit ganska uppmärksammade – kanske inte så mycket i massmedierna, men bland folk som följer frågorna och inte minst bland peruanerna själva. De har skapat en mycket stor oro bland peruaner som finns i Sverige i dag.

Det är i och för sig bra att UNHCR och kommissionen inte formellt har haft anledning att göra någon anmärkning. Det är å andra sidan inte någon garanti för att vi inte tillämpar lagstiftningen stramare. Det kan man mycket väl göra inom ramen för vad kommissionen anser vara acceptabelt. Den följer konventionen mycket strikt.

Det vore bra om vi kunde få tydliga besked om hur Birgit Friggebo kommer att se på dessa fall i fortsättningen. Det finns en mycket stor oro bland peruanerna. Jag tror framför allt att det vore värdefullt om Birgit Friggebo i dag kunde garantera att hon tänker följa upp flera av dessa ärenden – inte bara ett enskilt – mycket noggrant och tala om hur det skall gå till. Det vore värdefullt om man kunde följa upp vad som har hänt med de människor som på senare tid utvisats till Peru.

Anf. 11 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maj-Lis Löw återkommer till det faktum att jag inte vet hur praxis har utvecklats. Det jag sade i den debatt vi förde tidigare var att jag vill vara alldeles övertygad om att praxis inte har hårdnat. Då är det bra att man tillsätter någon oberoende instans för att undersöka detta. Det ökar ju ändå trovärdigheten. Jag kunde konstatera att regeringen inte gett några signaler om att praxis skall hårdna.

Maj-Lis Löw beskriver – jag har också uppfattat det så – att det finns en oro ute bland peruanerna och bland de svenskar som på olika sätt stöder peruanerna för att bedömningen skulle vara alldeles för hård från myndigheterna och från regeringen. Jag kan förstå den oron, eftersom man i tidningar och på andra håll har läst att regeringen har bestämt att alla peruaner skall ut, och att regeringen skulle ha bestämt sig för att alla peruaner är terrorister osv.

Detta är en helt felaktig beskrivning, och i vissa fall skulle jag vilja säga att det handlar om desinformation. Under 1992 har det fattats 314 beslut. Av dessa har 216 lett till man har fått permanent uppehållstillstånd i Sverige, dvs. 69 %. Det betyder att det är en mycket generös bedömning. En del av dessa människor har fått stanna på grund av Genèvekonventionen, andra av de facto-skäl, de flesta av humanitära skäl och några på grund av anknytning. Därför är det en desinformation som har förekommit.

Jag kan förstå den oro som har spridit sig därför att man har trott att alla peruaner skall åka hem nu. Så är det alltså inte. Jag redovisar också i mitt svar att även regeringens beslut innehåller ett antal tillstånd att få stanna här i Sverige.

Bertil Måbrink är missnöjd med svaret och säger att det innehåller teknikaliteter. Frågan handlade om den asylprövning och flyktingprövning som

vi har i Sverige. Jag var mån om att lämna ett ganska tydligt svar om hur bedömningar har gjorts mot bakgrund av den allmänna oro som finns.

Jag har också pekat på att vi har tillgång till mycket material som beskriver situationen i Peru. Denna är naturligtvis inte acceptabel efter svenska förhållanden. Det förekommer försvinnanden, tortyr och förföljelse av enskilda människor.

Men när man gör asylprövningen här i Sverige skall man ju göra den dels mot bakgrund av den allmänna situationen i landet, dels med hänsyn till de skäl som den asylsökande själv presenterar.

En annan missuppfattning som sprids är att alla som har sökt uppehållstillstånd skulle ha något slags anknytning till Sendero Luminoso eller liknande organisationer. Så är inte heller fallet. Många av dem som kommer har inte någon som helst sådan anknytning och åberopar inte heller det.

Vi läser, som jag sade, noggrant Amnestys rapporter och även rapporterna från America's Watch. Dessa var också uppe vid behandlingen när det gäller kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Detta material åberopades av peruanernas ombud. Även där har alltså den informationen lämnats.

Bertil Måbrink återkommer till frågan om pass, och jag har också redovisat den i mitt svar. Vi har sagt att det faktum att man har ett giltigt pass och har kunnat ta sig ut ur Peru helt lagligt naturligtvis inte kan vara den enda omständigheten som är avgörande. Det sker en sammanvägning med de övriga skäl som man också åberopar. Men det är ett faktum att ta hänsyn till. Att en person är eftersökt av polisen och landets myndigheter då frivilligt låter personen lämna landet, är naturligtvis en omständighet bland andra omständigheter som skall tas med vid bedömningen av skälen i det enskilda fallet.

När det gäller åberopande av Genèvekonventionens undantagsparagraf är det riktigt att den finns beskriven i regeringens beslut. Inte i något fall har en person vägrats de facto-flyktingskap på grund av den beskrivningen av Genèvekonventionens undantag när det gäller brott mot mänskligheten. Man har inte använt den i något fall.

Däremot har man i de tidigare vistelsetidsregler som vi hade, dvs. att man fick stanna schablonmässigt efter en viss tid, tagit hänsyn till om personen haft anknytning till en terroristorganisation. Det innebär att man har haft ett särskilt skäl att inte ta hänsyn till vistelsetidspraxis. Där har den här beskrivningen haft betydelse för beslutet.

Anf. 12 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag beklagar att jag hade en felaktig formulering i min interpellation. Det skall rätteligen vara, som statsrådet påpekade, "har verkat för" och inte "kan antas ha verkat för" en organisation vilken gjort sig skyldig till allvarliga brott, som jag skrev.

Jag skall också återkomma till den europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter. Statsrådet citerar fel där.

Låt mig säga att det kan tyckas illavarslande att ha verkat för en organisation som gjort sig skyldig till allvarliga brott. Men om man granskar detta närmare blir bilden en annan.

Ett exempel är den unga kvinna som för organisationen Kommittén för folkets försvar i Limas slumbostäder delat ut flygblad och talat med invånarna om landets politiska och sociala situation. Även detta diskvalificerade från möjlighet att erkännas som de facto-flykting, statsrådet. Att kvinnans bror, som hade bedrivit liknande politisk aktivitet, gripits av polis och därefter varit försvunnen, dvs. utomrättsligt avrättad, och att den advokat som drivit rättsliga efterforskningar efter den försvunne brodern utsatts för hot och slutligen brevbombsattentat – vilket jag redogjorde för i mitt inledningsanförande – saknade tydligen betydelse enligt regeringen.

Låt mig sedan gå över till ärenden som prövats i den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Statsrådet säger så här i sitt svar: "Kommissionen fann därför att det inte fanns anledning att anta att klagandena riskerar tortyr eller annan behandling som strider mot den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter vid återsändande till Peru."

Det finns ett dubbelfel i statsrådets referat. Beslutet lyder så här: Det har inte klarlagts att bevisade skäl föreligger för en verklig risk för handling i strid mot artikel 3 i konventionen.

Det står alltså inte att det inte fanns anledning att anta, utan att det saknades bevisade skäl som fällde avgörandet. Det är en stor skillnad, fru statsråd. Om man skall citera, skall man citera rätt.

När det gäller detta med pass har jag åberopat och anfört ett exempel på vilka standardformuleringar som regeringen har och vilken stor hänsyn man tar till detta att man kan resa ut med ett pass. Det är väl så att regeringen saknar grundläggande kunskaper om det s.k. rättssystemet i Peru. Det har Amnesty anklagat regeringen för bl.a. i ett brev av den 6 april.

Anf. 13 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Man kan kalla detta desinformation. Gudarna skall veta, och framför allt gamla invandrarministrar skall veta, att man kan förenkla saker i massmedier så att de kan missförstås. Det kan också ge upphov till en oro bland olika invandrargrupper ute i landet som kanske inte är berättigad. Då finns det desto större anledning att försöka stilla den oron.

Jag har full respekt för att det är oerhört svårt att bedöma asylärendena från Peru. Det måste vara det, så som det ser ut i Peru i dag. Men jag har också förståelse för att oron är stor bland peruanerna.

Det vore väldigt värdefullt om Birgit Friggebo i dag kunde tala om att regeringen är beredd att göra en ordentlig uppföljning av vad som hänt inte bara i ett ärende utan i ett antal ärenden. Birgit Friggebo säger i sitt interpellationssvar att regeringen har fattat beslut om detta. Bara det faktum att Invandrarverket eller Utlänningsnämnden, vilket det nu var, har överlämnat dessa ärenden till regeringen visar i sig hur svårbedömda de måste ha varit. Då måste det vara av stor betydelse för de framtida bedömningarna av eventuellt nya ärenden att man följer dessa ordentligt. Det skulle vara bra att få en sådan försäkran här i dag.

Anf. 14 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det faktum att en situation är svårbedömd innebär ju inte att man inte måste fatta beslut. Regeringen tog ganska lång tid på sig innan

vi fattade beslut i de ärenden som hade överlämnats från Invandrarverket till regeringen för att just få en vägledning i det kommande beslutsfattandet hos Invandrarverket.

Självfallet följer regeringen situationen och utvecklingen i Peru. Jag utgår från att Maj-Lis Löw inte menar att regeringen skulle göra något slags omprövning av de beslut som den redan har fattat. Däremot följer vi löpande situationen i Peru. I den mån man får indikationer på att någon person som åker hem råkar illa ut – och det gällde även under Maj-Lis Löws tid som invandrarminister – görs det självfallet en uppföljning.

För ett tag sedan var det en person som kom tillbaka till Peru och som omhändertogs av den peruanska polisen. Amnesty gjorde en s.k. appell, och personen frigavs efter någon dag. Nu vet vi rent allmänt att det är ganska vanligt att personer som återvänder till sina hemländer ibland plockas in för förhör av olika slag. Myndigheterna vill veta var de har varit och liknande saker. Sedan brukar dessa personer i allmänhet släppas efter någon dag.

Självfallet gör regeringen nu en uppföljning av detta fall för att se vad bakgrunden var till att personen fick stanna hos polisen, om det var ett vanligt normalt förhör eller om det hade någon annan bakgrund. Självfallet skall vi från svensk sida vara mycket vaksamma när det gäller indikationer på att det händer någonting med dem som åker tillbaka.

Som jag sagt i mitt svar har vi inte förutom detta sista fall fått några sådana indikationer. Bakgrunden är naturligtvis att det här i Sverige görs en generös bedömning, framför allt när det gäller ett sådant land som Peru. Jag har också redovisat de beslut om permanenta uppehållstillstånd som har fattats under 1992. Det undanröjer den oro eller den missuppfattning som har funnits om att det numera generellt är så, att om man kommer från Peru har man inte möjligheter att få stanna här i Sverige.

Jag vill samtidigt understryka – vilket Bertil Måbrink också har beskrivit – att vi har att göra med en organisation som bedriver synnerligen grov terrorism. Det är en självklarhet att Sverige inte vill bli en bas för en sådan organisations verksamhet.

Anf. 15 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Detta är mitt sista inlägg i denna debatt.

Ja, vi har att göra med en organisation som bedriver grov terrorism, Sendero Luminoso. Där är statsrådet och jag överens. Men jag kan inte förstå, och det är mycket oroväckande, att inte statsrådet här i talarstolen kan säga: Vi har också att göra med en mycket grov statsterroristisk verksamhet. Det är precis det som denna regim i Peru bedriver med polis, militär och hemlig polis till sitt förfogande. Som jag sade i mitt inledningsanförande är det två som bryter grovt mot de mänskliga rättigheterna i Peru. Jag skulle vilja höra detta också från statsrådet.

Jag är oerhört förvånad över att statsrådet hitintills inte har sagt någonting kritiskt mot regimen. USA:s utrikesdepartement uttalade i början av detta år mycket stark kritik mot bristen på mänskliga rättigheter i Peru. Det borde också statsrådet Friggebo göra som representerar ett parti som med all rätt har slagits för de mänskliga rättigheterna där människor har förtryckts och

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

där förbrytelser skett. Jag tycker att Birgit Friggebo som statsråd kan göra denna deklaration.

När det sedan gäller utvisningen av Luis Alberto Floreán León är det riktigt att han släpptes villkorligt efter en vecka. Han måste inställa sig hos polisen och lever mer eller mindre i skräck. Det är inte många dagar sedan vi hade kontakt med honom. Dessutom har denna regim som brukligt är angripit hans anhöriga. Systemet greps av säkerhetspolisen och satt fängslad i tre dagar. Det är så denna terrorregim går till väga för att i första hand skrämma och i andra hand tysta.

Det är mycket viktigt att regeringen och statsrådet hela tiden är medvetna om detta och agerar i olika sammanhang mot denna regim. Det skulle vara bra om vi kunde agera mot båda dessa två aktörer. Jag ställer upp på detta, statsrådet.

Jag har inte tillfälle att gå upp mer i debatten. Men jag vill höra en klar deklaration om hur statsrådet bedömer situationen vad gäller mänskliga rättigheter i Peru.

Anf. 16 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag är inte säker på att Bertil Måbrink hörde vad jag sade i mitt andra inlägg. Jag påpekade att jag inte anser att situationen i Peru är acceptabel. De mänskliga rättigheterna respekteras inte fullt ut i Peru. Jag har dessutom hänvisat till att vi har läst materialet från Amnesty. Jag är själv medlem i Amnesty och mycket aktiv.

Det faktum att vi läst materialet och tar hänsyn till detta innebär också att vi inte anser att situationen i Peru är acceptabel. Ett sådant påpekande utgör en generell bakgrund när man sedan fattar beslut i enskilda ärenden. Den allmänna situationen i landet skall ställas mot vad de enskilda asylsökandena anför som egna skäl. Detta är en självklarhet. Det påpekade jag också i mitt andra anförande.

Herr talman! Bertil Måbrink är mycket väl medveten om att jag är förhindrad att beröra och ha synpunkter på enskilda fall, och det framför allt av respekt för enskilda asylsökande.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellationerna 1992/93:117, 118, 119, 120, 121, 122, 123 och 124 om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien

Anf. 17 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Viola Furubjelke, Gullan Lindblad, Laila Strid-Jansson, Eva Zetterberg, Margareta Viklund, Margitta Edgren, Marianne Andersson och Annika Åhnberg har i likalydande interpellationer ställt ett antal frågor till mig rörande kvinnor från det forna Jugoslavien. Mot bakgrund av de våldtäkter och andra krigshandlingar som dessa kvinnor har utsatts för ställs i interpellationerna frågor rörande svenska hjälpinsatser inne i det forna Jugoslavien och om hur dessa flyktingar tas emot och ges vård i Sverige.

Låt mig börja med att säga, att jag ställer mig bakom interpellanternas

beskrivning av situationen i det forna Jugoslavien. Jag är också glad över att kvinnor från samtliga riksdagspartier har gett anledning till att vi får denna debatt här i dag. Tiotusentals kvinnor har skändats i brutala och systematiska våldtäkter. Våldtäkterna är inte frukten av en demoraliserad armés upplösning, utan ingår som en systematisk, av de militära ledarna beordrad del i en etnisk rensning. Syftet är att förödmjuka, upplösa och t.o.m. utrota en hel folkgrupp.

De allra flesta av krigets offer befinner sig i närområdet. Hjälpinsatserna behövs alltså på plats. Det är viktigt att också de drabbade kvinnornas familjer kan få hjälp i en för hela familjen svår situation. Den bästa hjälpen förutsätter att vårdpersonalen är väl förtrogen med den drabbades språk, traditioner och kultur. Därför kan huvudsakligen lokal personal användas. I Kroatien, där många av flyktingarna finns, är det inga svårigheter att få tag på lämplig personal. Det man bäst behöver utifrån är administrativ hjälp och ekonomiskt stöd.

Vad gäller Sveriges insatser till stöd för projekt inne i det forna Jugoslavien för att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn, vill jag först erinra om statsrådet Alf Svenssons svar i kammaren den 9 februari i år på en fråga om stöd till våldtäktsoffer i Bosnien. Han framhöll då, att Sverige under 1992 använt 320 miljoner kronor av katastrofmedel för humanitära biståndsinsatser i det forna Jugoslavien. Det svenska stödet är främst inriktat på FN:s och Röda korsets verksamhet och har gällt i första hand akuta insatser för de cirka tre miljoner flyktingarna i regionen, med särskild tyngdpunkt på Bosnien-Hercegovina.

Alf Svensson framhöll vidare att Sverige i kontakt med FN:s flyktingkommissariat och Röda korset understrukit vikten av att hjälpverksamheten inriktas på vård och stöd till kvinnor som utsatts för massvåldtäkter.

Därutöver vill jag i detta sammanhang säga följande. I interpellationerna nämns ett projekt hos Röda korset till förmån för kvinnor i Kroatien som utsatts för våldtäkt. Projektet möjliggjordes genom ett svenskt bidrag genom SIDA. Dessutom har SIDA i dagarna gett stöd till ett projekt genom Caritas för en verksamhet för de utsatta kvinnorna i förläggningar i Kroatien.

I en FN-apell från den 11 mars för det forna Jugoslavien, finns insatser för flyktingkvinnorna. UNHCR, Unicef, WHO och UNDP har program som på olika sätt tar upp våldtagna kvinnors situation inom ramen för bredare sociala program. UNHCR kommer att stödja små sociala program, som genomförs av enskilda organisationer, med inriktning på socialt stöd för befolkningsgrupper som särskilt drabbats av kriget, såsom kvinnor, barn och äldre. UNDP skall stödja bosniska kvinnoorganisationers arbete med bl.a. psykosocial hjälp i flyktingläger. Unicef har även program som tar upp psykologiska problem, främst ur barnens perspektiv. WHO kommer att svara för insatser som gäller fortbildning för personal i dessa frågor.

Regeringen kommer inom några veckor att besluta om stöd till FN-apellen. Ovanstående projekt kommer då särskilt att prioriteras.

Frågan om att undersöka hur många av de asylsökandena i Sverige från det forna Jugoslavien som behöver särskilt stöd och behandling på grund av systematiska våldtäkter har berörts bl.a. i socialförsäkringsutskottets betän-

kande 1992/93:SfU7. Utskottet konstaterar, att en systematisk sådan kartläggning kan vara "förenad med problem", bl.a. med hänsyn till svårigheter för de våldtagna kvinnorna att berätta om sina upplevelser. Någon systematisk undersökning av detta slag görs alltså inte, i första hand av omtanke om de berörda kvinnorna. Det är därför av största vikt, att personal som kommer i kontakt med dessa flyktingar, är lyhörda för vad de kan berätta om sina krigsupplevelser. På så sätt kan, enligt Invandrarverkets bedömning, asylsökande få adekvat vård genom redan existerande system, antingen via förläggningssjukvården eller genom remiss till den allmänna vården.

Invandrarverket har uppmärksammat sin personal på dessa förhållanden genom instruktioner till samtliga asylbyråer och förläggningsschefer. Verket har vidare tillsammans med Flyktingmedicinskt centrum i Linköping arrangerat en utbildningskonferens för personal vid slussar, förläggningar, vårdcentraler och den kommunala flyktingmottagningen om hur människor påverkas av krig, tortyr och andra grymheter. Ytterligare sådan utbildning kommer att ordnas.

I sammanhanget kan vidare nämnas att utskottet hänvisar till Socialstyrelsens Allmänna råd, där det framhålls att asylsökande i samband med hälsoundersökning skall informeras om möjligheten att genomgå gynekologisk hälsokontroll.

Interpellanterna frågar vidare om regeringen har vidtagit några åtgärder för att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien skall få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd, och att de vidare skall få kvinnliga förhållsledare och offentliga biträden.

Frågan om att en asylsökande kan ha särskilda önskemål rörande en tolks etniska eller religiösa bakgrund är inte ny. På Invandrarverket är man mycket väl medveten om problematiken och tar i möjligaste mån också hänsyn till sådana önskemål.

Likaså försöker Invandrarverket att i dessa fall om möjligt använda kvinnliga utredare. Frågan om att kvinnliga asylsökande från Bosnien generellt skall få kvinnliga offentliga biträden har ännu inte diskuterats av Invandrarverket. Man avser emellertid att göra så inom kort.

Flyktingar som beviljats uppehållstillstånd har samma rätt till sjukvård som andra. En annan sak är, att vi i Sverige av naturliga skäl har brister i våra kunskaper om psykiska krigsskador. Men det pågår redan verksamhet för att samla och systematisera sådan kunskap. Vi bör alltså med tiden få förutsättningar att kunna förbättra vården av dessa flyktingar.

Jag vill också i detta sammanhang peka på ett betänkande av Psykiatriutredningen, där det föreslås att det inrättas ett särskilt institut, vars uppgift bl.a. skulle vara att verka för att väl fungerande rehabiliteringsprogram utvecklas för torterade eller traumatiserade flyktingar. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Asylsökande har rätt till akut sjukvård. Det diskuteras i skilda sammanhang hur gränsen skall dras mellan akut och annan vård. Här är det viktigt att notera, att enligt Socialstyrelsens allmänna råd kräver psykiska symtom och störningar som ångest eller depression akuta åtgärder. Det s.k. akutbegreppet är alltså i allmänhet inget hinder för att de kvinnor vi nu talar om skall få vård.

nella organisationer göra vad som står i vår förmåga för att bidra till att minska lidandet och, i en framtid, bygga upp vad som har förstörts.

Vi kommer att fortsätta våra insatser i närområdet för att hjälpa offren för krigsförbrytelserna. Och vi kommer att fortsätta våra ansträngningar att på ett medmänskligt och professionellt sätt ta emot och hjälpa de krigsdrabbade, som kommit till Sverige.

Då Viola Furubjelke, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmannen att Maj Britt Theorin fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 18 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att interpellationssvaren skall hållas inom den i riksdagsordningen angivna tidsramen.

Anf. 19 MAJ BRITT THEORIN (s):

Herr talman! Jag vill tacka invandrarministern för det utförliga svaret på interpellationen. Vi är åtta kvinnliga ledamöter från riksdagens samtliga partier – alla medlemmar i World Women Parliamentarians for Peace, dvs. Kvinnliga parlamentariker för fred – som står bakom de likalydande interpellationerna. Vi har också uppmanat våra kolleger i de sextiototal parlament där vi har medlemmar att på olika sätt agera för våra systrar i Jugoslavien.

Vi känner oss här i första hand representerande kvinnorna, och inte våra resp. partier. Såvitt jag vet är det första gången som en sådan gemensam aktion över alla partigränser görs. På samma sätt har likalydande interpellationer om en bindande FN-konvention som definierar våldtäkter som krigsförbrytelser lämnats, som vi skall diskutera den 17 maj här i kammaren.

Vi är alla upprörda och skrämda över det ofattbart grymma kriget i f.d. Jugoslavien, med otänkbara avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn, och med systematiska våldtäkter som ett led i en etnisk rensning. Hur kan människor, som levt som goda vänner och grannar, bli så grymma mot varandra? Makthungliga politiska ledare underblåser hat och rädsla och driver fram våldet. Men våld föder bara våld.

Jag delar invandrarministerns uppfattning att vi i vårt land har ett stort och krävande ansvar att hjälpa de människor som på olika sätt drabbats av kriget och göra vad vi kan för att minska lidandet och bygga upp vad som har förstörts.

Jag delar också invandrarministerns uppfattning att hjälpinsatserna i första hand behövs i närområdet. Där talar man samma språk och har samma kulturella bakgrund. Det råder ingen brist på lämplig personal, enligt bl.a. Christina Doctare, som arbetar på platsen, men väl brist på direkt ekonomiskt stöd.

Invandrarministern åberopar i sitt svar de 320 miljoner av katastrofmedel som avsattes 1992, i första hand för akuta insatser för de tre miljoner flyktingarna och att regeringen inom några veckor skall besluta om stöd till FN-apellen från den 11 mars. Detta är både snabbt nödvändigt och självklart välkommet.

Vid Flyktingmedicinskt centrum i Linköping pågår arbete med att vid ett antal förläggningar bedöma antalet sexuellt torterade kvinnor från det forna Jugoslavien. Med utgångspunkt häri och med kunskap om behandlingsåtgärder för kvinnor som våldtagits i Sverige, syftar detta arbete till att upprätta rekommendationer om hur asylsökande våldtagna kvinnor och deras barn skall behandlas.

Interpellanterna tar upp den viktiga frågan om insatser av frivilligorganisationer för att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar.

Frivilligorganisationer har sedan länge engagerat sig berömvärt för asylsökande och flyktingar i vårt land. De har genom sitt friare sätt att arbeta och genom medlemmarnas uppfinningsrikedom och initiativförmåga kompletterat det allmänns insatser. Den dimension de har kunnat tillföra är av alldeles särskild betydelse när det gäller flyktingar från de fasanfulla förhållandena i det forna Jugoslavien. Jag hoppas och tror, att frivilligorganisationerna här kan spela en ännu större roll. Jag kommer därför att inom kort skriva till dem med en vädjan att de skall intensifiera sitt viktiga arbete för dessa flyktingar på slussar, förläggningar och i kommuner runt om i Sverige.

Interpellanterna avslutar med att fråga vilka åtgärder som regeringen tänker vidta med de vittnesmål om systematiska våldtäkter som kommer fram vid polisens och Invandrarverkets utredningar i enskilda ärenden. Om frågan syftar på vad som kommer fram i enskilda ärenden rörande asyl i Sverige, så är svaret i korthet följande: De uppgifter som en utlänning har lämnat i sådana sammanhang är i utlänningens eget intresse sekretessbelagt. Dessa uppgifter kommer inte att föras vidare.

Men frågan har en vidare innebörd. FN:s säkerhetsråd har uppmanat medlemsstaterna att snarast delge en särskild expertkommission dokumenterad information om krigsförbrytelser och brott mot humanitär rätt i det forna Jugoslavien. Det kan inte uteslutas att det blir fråga om en internationell rättegång mot personer som misstänks för att vara skyldiga till krigsförbrytelser. Regeringen har därför beslutat att personer i Sverige som har förstahandskännedom om sådana överträdelser skall erbjudas möjlighet att lämna uppgifter om detta. Regeringen har vidare beslutat att polismyndigheterna skall ta emot och uppteckna sådana uppgifter. Uppgiftslämnarnas integritet skyddas av svensk sekretesslag. Vittnesmålen skall överlämnas till Utrikesdepartementet, där en särskild arbetsgrupp under ledning av departementets folkrättsrådgivare kommer att granska uppgifterna. I ett senare skede kan de komma att överlämnas till FN eller annat internationellt organ.

Information om detta har förts ut i landet via bl.a. Invandrarverket, ideella organisationer, invandrarföreningar och kommunala invandrarbyråer.

Sammanfattningsvis vill jag säga följande: Det fasansfulla som nu sker i det forna Jugoslavien är en tragedi, som kommer att få svåra och omfattande konsekvenser för miljontals människor under generationer framöver. Man kan ha olika uppfattningar om huruvida det hade varit möjligt att förhindra kriget eller om hur man nu skall förfara för att sätta stopp för det. Men en sak kan vi enas om: Vi har ett stort och krävande ansvar att hjälpa de länder och de människor som på olika sätt drabbats av kriget. Från svensk sida kommer vi att själva och tillsammans med andra länder och med internatio-

Min fråga blir då: Avser regeringen att väsentligt utöka det ekonomiska stödet och direkt rikta det till drabbade kvinnor och barn?

I interpellationerna tar vi också upp frågan om de våldtagna kvinnorna från det f.d. Jugoslavien, vilka finns i Sverige och som behöver särskilt stöd. Vi frågar om regeringen har vidtagit åtgärder för att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien skall få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd, liksom att kvinnliga förhållningsledare och kvinnliga offentliga biträden utses.

Invandrarverket tar i möjligaste mån hänsyn till sådana önskemål och försöker om möjligt att använda kvinnliga utredare, svarar invandrarministern. Kvinnliga offentliga biträden har man ännu inte diskuterat.

Min fråga blir då: Delar invandrarministern vår uppfattning att det är väsentligt att kvinnliga förhållningsledare och kvinnliga offentliga biträden utses och att kvinnliga tolkar som ej är av serbisk börd utses för kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien, och vice versa?

Min sista fråga rör vilka *extra* insatser som regeringen är beredd att vidta för att våldtagna kvinnor skall få professionell behandling för att kunna leva vidare med sina upplevelser. Här åberopar invandrarministern att Psykiatriutredningen har ett förslag om ett särskilt institut för torterade och traumatiserade flyktingar. Det är ett alldeles utomordentligt arbete, som vi vet har gjorts t.ex. i Danmark på det här området.

Är invandrarministern beredd att stödja utredningens förslag? I avvaktan på detta institut, är invandrarministern beredd att föreslå extra insatser för sådan professionell behandling?

Nu är det inte bara här i riksdagen som kvinnorna samarbetar över alla gränser. I dagarna har ett projekt i solidaritet med kvinnor och barn i det f.d. Jugoslavien kallat "Kvinna till kvinna" startat. "Vi hör er gråt, vi lyssnar på era ord och vi sträcker ut våra händer mot er" säger man och uppmanar alla Sveriges kvinnor att ge ekonomiskt stöd för hjälp till självhjälp i form av samtalsgrupper för förståelse, gemenskap och hjälp till psykosocial rehabilitering. Om varje kvinna i Sverige skänker 5 kr skulle det bli 20 miljoner kronor. Rädda barnen tar emot pengar på sitt postgirokonton.

Alla vägar måste prövas för att få ett slut på kriget och lidandet. Sverige har för närvarande ordförandeskapet i Europeiska säkerhetskonferensen. Varför inte omedelbart sammankalla ESK:s utrikesministrar till ett extra krismöte för att få till stånd ytterligare stödsinsatser för det f.d. Jugoslaviens plågade folk?

Anf. 20 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tackar också kulturministern för svaret, som är långt och utförligt.

Inte minst antalet interpellationer vittnar om ett stort gemensamt intresse. Kvinnor över partigränserna har gått samman i ett systerskap, som vi tidigare har manifesterat på olika sätt, bl.a. genom en högtid i Storkyrkan den 23 februari och genom deltagande i hjälpinsatser.

Vi gör det som en protest mot det lidande som kvinnor och barn från det forna Jugoslavien utsätts för genom ett grymt krig – ett utrotningskrig – och systematiska våldtäkter. Vi kan inte nog uttrycka vår avsky för det som skett

och sker. Vi kvinnor för en gemensam kamp för människors rätt att leva i fred och personlig integritet och deras rätt till hjälp och skydd från oss som har möjlighet och skyldighet att föra deras talan.

Min interpellation handlar främst om hjälp till kvinnorna och barnen i det forna Jugoslavien och hjälp till dem som har sökt sig hit till Sverige för att få en fristad undan krigets fasor. Vi är många interpellanter, och alla frågor torde bli noggrant belysta, varför jag håller mig till ett par av dem.

Jag delar helt kulturministerns åsikt att de största hjälpinsatserna behöver göras på plats eller i närområdet. Av de 3–3,5 miljoner flyktingarna i det forna Jugoslavien befinner sig de flesta i sina hemtrakter eller i närområdena.

När socialförsäkringsutskottet behandlade betänkandet om flykting- och invandrapolitiken, 1992/93:SfU7, hörde vi två läkare med stor kunskap på området, nämligen Christina Doctare, som arbetar i Kroatien på uppdrag av Världshälsoorganisationen, och Birgitta Wetterdal, som på Röda korsets uppdrag har besökt Kroatien för att göra en bedömning av hjälpbehoven. Båda var samstämmiga: det är främst på plats som hjälpen behövs, och vad som främst behövs är ekonomisk hjälp, dvs. pengar. Välutbildad personal finns redan. Det är mycket gott om utbildad vård- och socialpersonal som i dag går arbetslös som skulle kunna göra en insats.

Den redovisning vi har fått av redan gjorda ekonomiska insatser från Sveriges sida, bl.a. genom FN och Röda korset, vittnar om att ganska stora hjälpinsatser har gjorts. Det framgår också av svaret att regeringen kommer att prioritera det program som har föreslagits i FN-appellen från den 11 mars. Det känns bra.

Kan kulturministern redan nu säga något om storleken på eller inriktningen av de planerade hjälpinsatserna? Låt mig gärna säga – jag håller med Maj Britt Theorin på den punkten – att vi varmt understöder varje form av ekonomiska insatser och att vi helt understöder de föreslagna sociala programmen till stöd för kvinnor och barn.

”Tiden läker inga sår” står det på försättsbladet till Rädde barnens tidskrift Barnen och vi nr 3/93. Där berättar man om de hemska saker som händer och har hänt, men också om vad man verkligen kan göra. Man berättar om organisationens hembesök med stöd och utbildning av deltidsanställda lokala psykologer, lärare och socialarbetare för att kunna möta de stora psykosociala behov som finns bland flyktingbarn och deras mödrar i Zagrebområdet. Från alla håll betonas hur viktigt det är att personalen är väl förtrogen med flyktingarnas språk, traditioner och kultur. Detta betonades också av de båda läkarna vid vår utskotts hearing. De berättade att det officiella muslimska samhället på allt sätt försöker stödja de kvinnor som har våldtagits i kriget. Varje fredag upprepas t.ex. budskapet att dessa kvinnor är hjältinnor i kriget och att deras barn är muslimska barn, som skall upptas i det muslimska samhället. Detta är naturligtvis oerhört viktigt som ett stöd för dessa kvinnor, i ett land där just våldtäkt är något fruktansvärt – värre än döden, säger kvinnor.

Därmed är jag inne på en av de andra frågorna, nämligen det oerhört känsliga för kvinnorna att tala om vad de har upplevt och behovet för de kvinnor som har kommit till Sverige att om möjligt få kvinnliga tolkar av

icke-serbisk börd, kvinnliga förhållare och kvinnliga offentliga biträden. Det är bra att det redovisas att Invandrarverket är positivt och aktivt i dessa frågor, men det är naturligtvis viktigt att ytterligare ansträngningar görs.

Hur mycket vi än kräver av våra myndigheter och hur mycket pengar vi än satsar, är det nödvändigt med ett personligt engagemang för inte minst flyktingkvinnorna och deras barn. Ett sådant engagemang finner vi inte minst i frivilligorganisationerna.

Det är utmärkt att kulturministern nu tar ett initiativ i denna fråga för att om möjligt få ett ännu större engagemang från organisationernas sida.

Över huvud taget tycker jag att interpellationssvaret ger en bild av strävanden att så långt det är möjligt hjälpa de kvinnor och barn som utsatts för krigets grymheter. Det är också en självklar uppgift för oss alla som får leva i fred och trygghet.

Anf. 21 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Även jag vill tacka kulturministern för svaret på interpellationen.

Jag vill gärna understryka att jag tycker att svaret är utförligt och bra, och tonen i det talar om den självklarheten att vi har ett gemensamt ansvar, att det inte är så att enskilda partier eller regeringen kan handskas med de här frågorna ensamma. Det krävs att vi från alla håll stöttar de kvinnor som har utsatts för våldtäkter och de barn som har utsatts för grymheter och att vi snarast bör se till att hitta på flera sätt att gemensamt stödja dem som har drabbats.

Jag tycker alltså att svaret över lag är mycket positivt, men trots det kvarstår för min del några frågor, förutom dem som föregående talare har tagit upp.

I svaret nämner kulturministern att Sverige under 1992 har satsat 320 miljoner på hjälpinsatser, men jag undrar hur det kommer att bli i framtiden. Hur ser det ut för 1993, om behoven kvarstår?

Jag vill också säga att jag tycker att det på några punkter är ett passivt svar. Regeringen hänvisar till olika insatser som skall göras och beslut som skall fattas, men jag undrar ändå varför man skall vänta. Varför väntar regeringen t.ex. med att svara på FN:s appell? Varför går det inte att direkt säga att Sverige självklart ställer upp?

Det talas senare i svaret om att kvinnliga utredare ännu inte har diskuterats men att frågan kommer upp inom Invandrarverket. Kulturministern nämner Socialstyrelsens allmänna råd om gynekologiska undersökningar som man har tillgång till. Varför inte på de punkterna mer aktivt visa att det är nödvändigt att se till att kvinnor får kunskap om att de här möjligheterna finns?

I slutet av svaret nämns att personer som har kännedom om att våldtäkter har begåtts skall erbjudas att lämna uppgifter. Jag undrar: Varför kan det inte mycket tydligare och klarare sägas att man skall ta vara på de här kunskaperna och se till att erfarenheterna verkligen kommer fram? Det nämns att regeringen har beslutat att polisen skall ta emot sådana här uppgifter, men hur kan man driva på det ytterligare?

I kulturministerns svar talas det särskilt om en internationell rättegång:

"Det kan inte uteslutas att det blir fråga om en internationell rättegång ---." I det betänkande från utrikesutskottet som lades fram i riksdagen den 25 mars finns ett protokoll från den hearing som hölls i november, och där talas det om Corellmissionen och att rättschefen Hans Corell har rapporterat att det inte bara är önskvärt utan också juridiskt fullt möjligt att inrätta en krigsförbrytardomstol.

I betänkandet står det också att FN:s säkerhetsråd i februari tog upp detta till beslut och att det inom 60 dagar skulle presenteras en rapport. Då är det litet märkligt och svagt att regeringen inte mer klart och tydligt redan nu aktivt driver frågan om en rättegång för personer som misstänks för krigsförbrytelser. Jag har ändå uppfattat att detta är något som ligger i regeringens intresse.

Herr talman! I svaret nämner kulturministern också att man i Psykiatriutredningen föreslår att det skall inrättas ett särskilt institut med rehabiliteringsprogram för torterade och traumatiserade flyktingar. Det är mycket positivt att det här förslaget kommer i Psykiatriutredningen. Jag vill faktiskt nämna att Psykiatriutredningen fick det här ytterligare utredningsuppdraget utifrån ett motionsförslag från Vänsterpartiet. Jag vill instämma i Maj Britt Theorins fråga: Hur ser kulturministern på det här? Kommer kulturministern att aktivt försöka se till att det här förslaget genomförs?

Herr talman! Jag vill också med kulturministern ta upp frågan om de asylsökande i Sverige. Som andra talare har varit inne på måste behovet av kvinnliga förhållare tydligare understrykas. Jag undrar också hur kulturministern ser på det faktum att kvinnor från det aktuella området, som har utsatts för våldtäkt, har fått avslag av Invandrarverket. Känner kulturministern till att så har skett? Hur ser i så fall kulturministern på det?

Herr talman! Till slut vill jag ställa en fråga om de frivilligorganisationer som har ett utmärkt stöd av politiska partier. Kds har exempelvis tagit ett mycket bra initiativ till fredagsträffarna på Norrmalms torg, där alla partier har ställt upp. Socialdemokraterna har nyligen gått ut i appeller till medlemmarna, och mitt eget parti – och flera andra – har på olika sätt tagit initiativ. Det är bra, men jag tror inte att det räcker. Maj Britt Theorin nämnde exemplet med aktionen Kvinna till kvinna: om varje kvinna satsar 5 kr blir det faktiskt totalt en viss summa. Jag undrar vilket stöd regeringen kan ge åt organisationer som på detta aktiva sätt tar upp de här frågorna.

Anf. 22 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Först vill jag tacka invandrarministern för svaret på de likalydande interpellationerna.

Den 23 mars i år svarade invandrarministern på en fråga från mig med liknande innehåll och innebörd som de interpellationer som vi i dag får svar på. Vid en viss jämförelse mellan utformning och innehåll i det svar som invandrarministern då gav på frågan och det som hon nu ger på interpellationerna finner man att det finns vissa likheter men också en del olikheter. Det som framför allt glädde mig i svaret i mars och som gläder mig i dagens svar är den ödmjukhet och respekt som jag tycker mig förstå att invandrarministern har inför den svåra situationen i det forna Jugoslavien. Det är en öd-

mjukhet och en respekt som jag tror att vi alla har. Jag tänker speciellt på situationen i Bosnien-Hercegovina.

Kriget i Jugoslavien får aldrig uppfattas som en olycklig och isolerad företeelse i Europas sydöstra hörn. De obeskrivliga grymheterna måste upphöra, helst i dag, allra helst just nu. Men minst lika viktigt är att man får ordning på den instabilitet som situationen i det forna Jugoslavien orsakar hela den internationella säkerheten.

Situationen i Bosnien-Hercegovina är katastrofal. Tusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter och fryser, en del till döds. De dödas, våldtas och stympas. Intensiva åtgärder krävs för dessa människor i Bosnien. Vi försöker också att hjälpa dem på olika sätt, och det är bra. Det är också bra att FN:s säkerhetsråd har beslutat att tillsätta en internationell tribunal, så att de människor som ligger bakom de illdåd som sker i Ex-Jugoslavien kan ställas inför rätta och ställas till svars för sina handlingar. I de domstolarna anser jag att det också måste ges utrymme för representanter för alla de kvinnor och barn som har utsatts för systematiska våldtäkter, så att de kan framföra sin sak och sin rätt att behandlas enligt mänskliga rättigheter. Tänker invandrarministern medverka till att det blir så?

I dag finns det i vårt land många från Bosnien-Hercegovina och från andra länder i forna Jugoslavien. Många av dem har varit med om dessa ohyggliga upplevelser som jag nyss har talat om. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som har blivit utsatta för de här systematiska våldtäkterna. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta om att de har varit med om våldtäkter, men det finns kunskap om att den som har blivit utsatt för sådana här våldshandlingar, våldtäkter och andra krigshandlingar blir förstörd både fysiskt och psykiskt för resten av livet.

Jag har besökt en del flyktingslussar i Sverige. Det är inte några uppmuntrande besök precis. Där har jag mött många människor från det forna Jugoslavien. Jag har också genom fredagsmötena kl. 12 på Norrmalms torg – som kds kvinnoförbund initierade – mött många från framför allt Bosnien-Hercegovina. Dessa möten började vi med redan den 18 december förra året, i första hand som en protest och en opinion mot de systematiska våldtäkterna i det forna Jugoslavien. Vid mina besök i flyktingslussarna har jag framför allt velat möta kvinnorna och barnen från Bosnien. Jag har också fått göra det. De har ställt mig många frågor om den behandling eller brist på behandling som de upplever att Sverige bistår dem med. Många av dem känner sig rent av illa behandlade.

Vid en flyktingsluss – jag vill inte säga vilken – fanns det *en* fungerande dusch för ca 150 personer. Jag såg den. Familjemedlemmarna som så väl behöver varandra hade man skiljt åt, så att männen bodde för sig och kvinnorna och barnen för sig. Barn var man tydligen till man var ca 15 år. Pojkarna fick t.o.m. i den åldern bo ihop med kvinnorna och samsas om den enda duschen. Vad tänker invandrarministern göra för att förbättra förhållandena, den inre miljön, vid flyktingslussarna?

Jag blev mer eller mindre chockad över den situation som jag fick uppleva. Jag har inte nämnt – och vill inte – alla detaljer. Inför dessa flyktingar skäms jag faktiskt över att vara svensk riksdagsledamot och indirekt värd för det

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

mottagande, omhändertagande, som vi har givit dem när de har kommit till vårt land. Jag förstår att det jag har beskrivit inte gäller alla slussar, men för mig räcker det att det finns en sluss – jag vet att det finns flera – som ser ut som den jag bl.a. besökte.

Visserligen skall inte flyktningarna stanna vid en sluss så länge – max tre månader. Men bland de kvinnor jag mötte hade flera varit där mer än fem sex månader. De såg ingen ljusning på sin tillvaro. En del trodde t.o.m. att de gjort eller sagt något fel eller olämpligt, eftersom de får stanna så länge på slussen.

På förläggningen bodde det 20-22 personer i varje rum, unga och gamla, friska och sjuka. De hade ingen möjlighet till avskildhet och lugn. Vad kan invandrarministern göra för att förkorta tiden vid slussen? Den tiden är ju för många en lång pina. Vad tänker invandrarministern göra för att om möjligt åtminstone något förgylla den tiden? Jag vet att problemen är stora, att resurserna är begränsade och att vi av olika skäl måste ta hand om så många flyktingar som möjligt. Men vi måste också hjälpa dessa flyktingar att bearbeta sina upplevelser, ge dem möjlighet att ta till vara sina egna resurser och ge dem tillbaka tron på människan som individ och på människans egen förmåga att kunna ta tag i sina problem och kanske göra något positivt av dem.

Anf. 23 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack, kulturministern, för svaret som jag, tillsammans med flera andra talare, tycker andas en respekt för och insikt i problemens svårighetsgrad. Det andas också respekt för att det inte finns några enkla lösningar.

Det är ju inget nytt fenomen att våldtäkter används som en del i krigsföring. Denna gång handlar det om forna Jugoslavien. Det förfärliga hände ju även judarna i Tyskland. Då var det många som sade att man inte visste vad som pågick. Det kan vi ju inte skylla på denna gång. Vi vet att muslimer systematiskt dödas och drivs ut ur Bosnien och att man systematiskt våldtar kvinnor i speciella läger och skolor. Vi vet att man bryter ner människornas självkänsla och människovärde och att det är ett av målen i detta krig.

Jag uppskattar mycket den insikt som Birgit Friggebos svar visade på, att insatser i närområdet måste genomföras och måste ökas samt att Sveriges insatser där skall systematiseras ytterligare.

Jag skulle vilja ställa några frågor om vad vi gör här i Sverige när dessa kvinnor efter många strapatser kanske har lyckats ta sig hit. De möts då av samma handfallenhet som svenska kvinnor som har våldtagits möts av. Det finns ingen beredskap för att detta fasansfulla kan ha hänt dem. I den mottagningsapparat som vi har byggt upp finns det ingen insikt i eller kunskap om hur man närmar sig dessa problem och tolkar signaler. Därav följer att kvinnorna, så fort de kommer till Sverige, också känner att de blir negligerade och inte accepterade.

Det gemensamma för kvinnor i en sådan här situation – oavsett om de är svenska eller bosniska – är att de själva skäms. Den skamkänslan måste den som tar emot dessa kvinnor ha förståelse för, och denna måste också veta hur man bygger upp självkänslan hos kvinnan så att hon vågar berätta trots skamkänslan.

Min fråga till Birgit Friggebo gäller utbildningen av personalen i Sverige. I svaret sade Birgit Friggebo att man har arrangerat utbildningskonferens för personal vid slussar, förläggningar, vårdcentraler och den kommunala flyktmottagningen om hur människor påverkas av krig, tortyr och andra grymheter. Jag skulle vilja att man i en sådan utbildning fokuserade hur kvinnor som har varit utsatta för våldtäkter som ett medel i krigföringen upplever det och hur de måste tas emot och behandlas. Kan Birgit Friggebo svara på om den aspekten finns med i utbildningen?

Min andra fråga har säkert varit uppe tidigare. Hur inverkar det på bedömningen av en kvinnas asylskäl, om hon har blivit våldtagen som en krigshandling? Hur inverkar detta på bedömningen av kvinnans möjlighet att få asyl? Jag menar att våldtäkt måste erkännas som en form av tortyr, och därmed skall kvinnan ges rätt till asyl.

Anf. 24 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Först vill jag också tacka invandrarministern för det utförliga svaret. Vi känner alla sorg, vrede och vanmakt inför det som pågår i det forna Jugoslavien. Vi känner sorg och vrede inför den vanmakt som det internationella samfundet visar inför det som sker i det forna Jugoslavien. Allra mest känner vi sorg, vrede och vanmakt inför de oerhörda övergrepp och det systematiska våld som kvinnor och barn utsätts för.

Det räcker dock inte bara med att känna sorg och vrede. Vi har en skyldighet att göra vad vi kan för att stoppa våldet och för att lindra verkningarna. Egentligen är det förvånansvärt hur litet uppmärksamhet och hur litet engagemang våldet mot kvinnor och barn trots allt har väckt.

Förra veckan var det 50 år sedan stormningen av gettö i Warszawa. När omfattningen av övergreppen mot judarna under andra världskriget blev klarlagt, var det samfälliga omdömet att detta aldrig får ske igen. I dag pågår etnisk rensning i det forna Jugoslavien, och omvärlden tittar på. Nu kan vi inte skylla på att vi ingenting vet. Det här sker i Europa i dag. Länderna i Europa har naturligtvis ett särskilt ansvar, och vi i Sverige har också ett stort ansvar. Vi måste försöka ta ansvar gemensamt.

Jag vill göra en del kommentarer till svaren på våra frågor och ställa några följdfrågor. När det gäller insatserna inne i det forna Jugoslavien har statsrådet redogjort för vad Sverige har gjort hittills och vad som troligen skall komma att ske. Jag hoppas och förutsätter att stödet utökas. Det vore bra om vi kunde få ett besked om detta.

I det sammanhanget vill jag också fråga vilka kontakter Sverige har tagit med andra europeiska institutioner som inte är nämnda i svaret, såsom Europarådet och EG, för att få en mer samlad aktion just när det gäller hjälp och stöd till kvinnor och barn som har utsatts för sexuella övergrepp.

När det gäller de kvinnor som kommer hit till Sverige har jag viss förståelse för svårigheterna att göra systematiska undersökningar om vilka kvinnor som har utsatts för sexuellt våld. Alla tortyroffer har svårt att tala om sina upplevelser. När det gäller kvinnor som har utsatts för sexuellt våld är denna svårighet ännu större. Människor med erfarenheter kan ganska snart få klart för sig att sådana övergrepp har skett. Det ställer alltså mycket stora och grannliga krav på de människor som har kontakt med kvinnor som kom-

mer från t.ex. Bosnien-Hercegovina. Den utbildning som invandrarministern beskrev i svaret är således oerhört viktig. Jag hoppas också att även människor som redan tidigare har erfarenheter och kunskaper på det här området, t.ex. läkare och annan sjukvårdspersonal, används direkt för att ta hand om dessa flyktingar.

Det är av största vikt att dessa kvinnor får kvinnliga tolkar och kvinnliga offentliga biträden. Jag anser att invandrarministern bör ge Invandrarverket tydliga signaler om detta.

Just i dag kommer 400 flyktingar från Bosnien-Hercegovina till flyktingförläggningen i min hemkommun i Vårgårda. Det är män, kvinnor och barn. Vilka krigsupplevelser de har vet jag inte. Men själv tänker jag göra vad jag kan tillsammans med frivilligorganisationerna för att stödja och hjälpa dem. Jag är helt övertygad om att den sociala kontakten som svenskar personligen kan ge är oerhört viktig. Det är bra att invandrarministern nu tänker skriva till frivilligorganisationerna. Jag hoppas att det sker snabbt, eftersom det är svårt med dessa kontakter.

Jag förstod inte riktigt statsrådets svar när det gäller det arbete som utförs vid Flyktingmedicinskt centrum i Linköping för att kartlägga antalet sexuellt torterade kvinnor och barn från det forna Jugoslavien för att därigenom kunna lägga upp behandlingsprogram. Vi vet ju att det finns kvinnor som har utsatts för sådant våld. Utifrån det borde man kunna utforma behandlingen. Antalet kvinnor behöver egentligen bara påverka omfattningen av en sådan behandling. Det är angeläget att insatserna sker snabbt för att inte konsekvenserna för dessa kvinnor skall förvärras ytterligare. Avser invandrarministern att skynda på ett sådant behandlingsprogram?

Jag har ytterligare en fråga att ställa till invandrarministern. Det är för övrigt samma fråga som Margitta Edgren ställde. Hur kommer behandlingen av asylärendena att påverkas när det gäller dessa kvinnor? Som jag ser det måste deras upplevelser utgöra ett särskilt humanitärt skäl för asyl, när man gör den samlade bedömningen av asylärendet.

Jag håller med Eva Zetterberg om att svaret är något defensivt beträffande vittnesmålen om sexuella övergrepp. Invandrarministern säger att dessa vittnesmål kan komma att överlämnas till FN eller annat internationellt organ. Det bör väl vara en målsättning och en stark avsikt att överlämna dessa vittnesmål för att krigsförbrytarna skall kunna ställas till svars.

Anf. 25 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Herr talman! Också jag vill tacka för svaret på våra gemensamma interpellationer.

"Vad våldet må skapa är vanskligt och kort, och dör som en stormvind i öknen bort" skaldade Tegnér i den ofta citerade dikten Det eviga. Tyvärr hade han helt fel. Det våldet skapar lever länge kvar i människors kroppar och i deras själar.

Det vi i dag ser hända i Jugoslavien är en verklighet som är långt värre än vad vi för en kort tid sedan bara kunde betrakta som en ondskefull och fruktansvärd mardröm. Vi som lever i omvärlden har naturligtvis ett enormt ansvar för att göra vad vi kan för att stoppa det fruktansvärda som händer

men också för att göra vad vi kan för att hjälpa de människor som blir offren i dessa fruktansvärda processer.

Jag delar också uppfattningen att det viktigaste är det som kan göras i närområdet. Kulturministern sade i svaret att regeringen inom några veckor kommer att fatta beslut med anledning av FN:s appell från den 11 mars. Jag vet naturligtvis att politisk handläggning av sådana ärenden alltid tar tid. Men ändå vill jag gärna understryka den fråga som tidigare har ställts: När kommer detta besked? Vad är det fråga om för storlek på insatserna? Appellen kom före mitten på mars, och vi är nu redan i slutet av april, så därför känns "inom några veckor" som en lång tid.

Jag delar också kulturministerns uppfattning om att lyhördheten är viktig. De handläggare som dessa kvinnor möter måste vara lyhörda, de måste kunna lyssna sig till vad kvinnorna har att säga.

Jag blir därför litet förvånad över att det i svaret sägs att Invandrarverkets bedömning är att personalens lyhördhet kommer att göra det möjligt att ge kvinnor som drabbats av dessa systematiska våldtäkter hjälp genom de befintliga systemen, t.ex. förläggningssjukvården. Delar kulturministern verkligen den uppfattningen? Själv har jag väldigt svårt att föreställa mig att det räcker att lyssna på kvinnorna och sedan länka in dem i en vård som inte alls är avsedd för att möta den här typen av fruktansvärda erfarenheter och att hjälpa till att läka de själsliga sår som har uppstått.

Jag tror för min del att det behövs helt speciella system för att möta kvinnor med sådana här behov, och jag är litet bekymrad över att kulturministern enligt svaret tycks tro att detta är något som vi kan länka in i den vanliga sjukvården. Det handlar om fruktansvärt ovanliga upplevelser, och jag tror att man också måste hitta nya metoder att möta dem.

Jag vill ta upp en liten delaspekt som inte har berörts så mycket i de tidigare inläggen från interpellanterna, nämligen frivilligorganisationerna. Jag delar uppfattningen att deras insatser är oerhört värdefulla, och jag tycker att det är bra att kulturministern avser att fråga dem om de kan öka sina insatser. Men det vore också bra om kulturministern kunde fråga dem om de behöver någon typ av ekonomiskt stöd från regeringen, om regeringen kan ställa upp med det, och om de möter hinder i sin verksamhet, om det finns något som kunde förändras i de attityder de möter, t.ex. bland personalen på olika förläggningar, och om man i så fall kunde hjälpa till att undanröja de hindren. Jag tror att de insatser som frivilligorganisationerna kan göra är oerhört viktiga.

Kulturministern skriver i svaret: Det kan inte uteslutas att man internationellt kommer att ordna rättegångar för att döma dem som har gjort sig skyldiga till de här fruktansvärda brotten. Den passiva formulering som används – "det kan inte uteslutas" – förvånar mig. Jag tycker att Sverige borde inta en mer aktiv, pådrivande roll i det sammanhanget. Jag tror att en sådan typ av rättegång eller tribunal skulle kunna förberedas genom att vi här samlar upp det vi kan bidra med, den kunskap som finns här om vad som har hänt i det forna Jugoslavien. Det kunde ske genom att vi i Sverige ordnade någon typ av konferens för att samla upp de kunskaper som finns här, så att detta sedan kan föras vidare på ett systematiskt sätt i internationella sammanhang.

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

Anf. 26 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vill först be om ursäkt för det långa svar jag lämnade inledningsvis, men det hör till ovanligheterna att åtta kvinnor faktiskt ställer den här typen av interpellation.

Jag börjar ändå nu bli alltmer optimistisk om engagemanget i Sverige för den här frågan. Det har varit väldigt tyst under väldigt lång tid, och det har på många håll sagts att det har varit svårt att få till stånd ett engagemang – det gäller inte minst frivilligorganisationernas olika insamlingsverksamheter. Jag tycker nog ändå att vi under de senaste veckorna, då vi har sett fasansfulla bilder från det forna Jugoslavien i TV, har kunnat märka ett något större engagemang. Människor har frågat: Vad kan vi hjälpa till med? Vad kan vi göra?

Det var därför alldeles utmärkt att Annika Åhnberg här frågade hur vi skall kunna stimulera frivilligorganisationerna. Jag är beredd att uppmärksamma dem på att de naturligtvis har möjligheter att t.ex. besöka asylsökande på våra förläggningar. Det sker redan, men engagemanget från oss svenskar kan bli ännu större. Det är en självklarhet att man på olika sätt skall stödja frivilligorganisationerna, inte minst deras insamlingsverksamhet.

Maj Britt Theorin frågade om insatser direkt riktade till kvinnor och barn. Röda korsets sociala program där nere kom ju till stånd tack vare Sveriges stöd, och det är också direkt riktat till kvinnorna och barnen, liksom även Caritas program. Dessutom finns ett annat svenskt projekt som drivs via Rädda barnen, men som dock inte stöds av staten utan fungerar genom insamlade medel.

Det behövs alltså mer stöd. Riksdagen fattade för inte så länge sedan beslut om att ställa ytterligare 150 miljoner kronor till förfogande. Inom regeringen kommer vi att behandla FN-appellen inom en snar framtid. Vi är från regeringen beredda att skynda på SIDA:s handläggning av dessa ärenden, vilken lämnar ett underlag för de bidrag som vi ger.

Vi har tidigare gett ett massivt stöd till UNHCR, och det kommer vi att fortsätta med. Som jag påpekade i mitt svar finns det dessutom, inom ramen för den nya appellen, program som riktas direkt till kvinnorna. Vi kommer att lägga särskild vikt vid de programmen.

Det frågades också om jag delar uppfattningen att det är väsentligt att kvinnor kan vara tolkar och ombud. Ja, jag delar den uppfattningen. Invandrarverket har redan åstadkommit en del, och man är beredd att också ta upp frågan om ombud. Vi skall inte bortse från att man på Invandrarverket, som formellt har att hantera många av de här frågorna, har tagit många egna initiativ och ligger väl framme.

Det har också ställts frågor beträffande FN-appellen och varför vi väntar. Besked har redan givits UNHCR om att vi kommer att fortsätta att ge stöd till UNHCR. Vi har från svensk sida varit mycket pådrivande. I maj förra året var fru Ogata här och var förtvivlad över att hon inte fick några pengar alls. Bl.a. det var bakgrunden till att vi tog initiativ till den stora Genèvekonferensen, och därigenom fick den appell som då var ute full täckning. Efter det har det inte varit några bekymmer. Nu har man gått ut med en ny appell, som avser perioden april–december.

Några av interpellanterna har sagt att mitt svar var passivt i fråga om en

krigsförbrytardomstol och möjligheten att lämna uppgifter om krigsförbrytelser. Det är möjligt att formuleringen i svaret kan uppfattas som passiv, men ingen kan vara omedveten om det arbete som Sverige i det här sammanhanget har lagt ner, bl.a. via Corellkommissionen, som ju har tagit fram ett system för detta. Regeringen har aktivt gått ut till exempelvis flyktingförläggningar och invandrarbyråer och uppmanat dem att se till att den som eventuellt vill lämna upplysningar om någon krigsförbrytelse går till polisen. Vi har aktivt animerat människor att gå till polisen. Hittills har det också kommit in ett femtiotal sådana anmälningar till UD.

I svaret sägs att det "sannolikt" blir en krigsförbrytarrättegång. I den formuleringen ligger en förhoppning om att en sådan skall komma till stånd. Vår bedömning är dessutom att det förmodligen kommer att ske. Svaret från regeringen är alltså mycket aktivt vad avser den frågan.

Jag blev litet förvånad över uppgiften att några av de våldtagna bosniska kvinnorna skulle ha fått avslag på sin ansökan om att få stanna i Sverige. Det fattas över huvud taget inga beslut beträffande bosniska kvinnor, så det kan inte ha förekommit. Ingen har fått avslag, men ingen har hittills heller fått bifall. Som jag har sagt några gånger har Invandrarverket nu skickat ett antal ärenden till regeringen för att få vägledning om hur man skall göra med personer som kommer från Bosnien.

Anf. 27 MAJ BRITT THEORIN (s):

Herr talman! Jag vill först slå fast det jag tycker är det viktigaste av allt, nämligen att vi tydligen allihop är helt överens om att det krävs massiva insatser och att vi alla vill ställa upp på det. Det tror jag är mycket viktigt.

Jag fick inte riktigt något svar på min fråga om hur pass mycket regeringen är beredd att utöka det ekonomiska stödet. Det är nog många som undrar, men vi kanske får svar i Birgit Friggebos nästa inlägg. Vi har emellertid fått besked om att det behövs ett utökat stöd, att regeringen vill skynda på och att man vill ge fortsatt stöd till UNHCR.

Jag noterar också det positiva i att invandrarministern ändå säger att hon delar vår uppfattning att det är viktigt att det finns kvinnliga förhørsledare, kvinnliga offentliga försvarare och kvinnliga tolkar. Invandrarverket får väl lyssna ordentligt med båda öronen och förstå att det är en signal från både regering och riksdag. Vi vill gärna se till att man på Invandrarverket inte bara gör vad man kan, utan gör något mer än vad man kan. De skall lägga ned en stor ambition i det arbetet.

Det finns många skäl till att det är nödvändigt att i just sådana här fall ha kvinnliga tolkar, som inte kommer från den andra sidan i konflikten, och att ha kvinnliga förhørsledare och kvinnliga offentliga biträden. Vi har erfarenhet från våldtäktsfall i Sverige, och vi vet det också från de internationella förhandlingarna.

Jag fick däremot inte besked om invandrarministerns uppfattning om det förslag som Psykiatriutredningen behandlar när det gäller ett särskilt institut liknande det som finns i Danmark för torterade och traumatiserade flyktingar. Ett sådant skulle uppenbart fylla en mycket stor funktion i Sverige. Också på den punkten vore det bra med ett positivt svar från regeringen. Är invandrarministern beredd att föreslå extra insatser?

Det tar sin tid, som alla vet, att först få ett utredningsförslag, och sedan remissbehandla det och så få det till ett regeringsförslag. I avvaktan på att ett sådant institut kommer till stånd, som jag hoppas att det verkligen gör, vore det bra att få ett uttalande om att man är beredd att satsa extra för den här professionella behandlingen. Till syvende och sist står och faller allting med detta. För att över huvud taget ha en möjlighet att hjälpa dessa kvinnor – och barnen som det också är fråga om – ur sin traumatiska upplevelse måste det till massiv professionell kunskap. Det finns, som jag tror flera av oss har sagt här tidigare, en benägenhet att inte vilja tala, att skämmas, att gömma undan. Det är så oerhört viktigt att de professionella människor som arbetar med detta vet hur det går till att få fram uppgifterna för att därmed också kunna hjälpa de människor som är i nöd.

Låt mig till slut bara säga att det behövs mycket mera av kvinnliga initiativ. Det fordras förhandlingar, försoning, FN-insatser – det fordras väldigt mycket mer av det tänkande som kvinnor representerar, flyktinghjälp och annat. Jag är glad för att det här första steget har tagits i riksdagen.

Anf. 28 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag sade från början att jag tyckte det var ett positivt svar. Jag tycker att de ytterligare frågor som har belysts har gjort att vi fått bra svar på våra frågor. En sak kan väl kulturministern vara nöjd med: att kunna gå tillbaka till den samlade regeringen och säga att kvinnorna i riksdagen är så påstridiga, att nu måste det här anslaget vara mycket stort, för detta är viktigt.

Så tycker jag att jag kan tolka allas vår uppfattning om detta.

I Dagens Nyheter den 8 mars läste jag en skakande berättelse av journalisten och författaren Slavenka Drakulic, som berättade om sitt personliga möte med en kvinna som blivit utsatt för en gruppvåldtäkt. Kvinnan säger så här: "Din egen kropp blir en fiende. Man hatar sig själv. Till slut drömmer du om att dö."

Vi kan knappast föreställa oss hur det känns för dessa kvinnor. Ändå tror jag att vi kvinnor kanske bättre än männen verkligen kan försöka leva oss in i hur det känns att bli så förnedrad.

Man måste *veta* för att kunna hjälpa på bästa sätt – och inte i sämsta fall trampa in i människors liv, visserligen med god vilja, men ändå försvåra den läkningsprocess som det här är fråga om.

Jag noterar med stor tillfredsställelse att Flyktingmedicinskt centrum i Linköping nu arbetar fram rekommendationer för hur de asylsökande kvinnorna och deras barn skall behandlas.

Margareta Viklund tog upp en fråga som ofta debatteras i pressen, nämligen förläggningsverksamheten och de sanitära förhållandena. Ingen vet bättre än jag vilka svårigheter det är när det kommer tusen flyktingar från f.d. Jugoslavien hit varje vecka. Vi måste alltså förstå svårigheterna, men samtidigt måste vi göra allt vi kan för att förbättra förhållandena. Jag har själv varit på ort och ställe på flera förläggningar och sett att det finns många brister. Det vore dock bra om kulturministern kunde säga någonting om dessa strävanden.

En sak till är viktig. De flesta *vill* verkligen återvända hem, det säger näs-

tan alla samfällt. Även om det är till ett hem som är bombat så vill de till hemorten.

Jag ser också som en oerhört viktig gemensam uppgift för oss att finna former för dessa kvinnor att kunna repatrieras så småningom. Det är en uppgift som vi alla kan verka för.

Prot. 1992/93:99

26 april 1993

Svar på interpellationer

Anf. 29 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Invandrarministern påpekar i sitt svar på interpellationerna att SIDA har givit medel till bl.a. Caritas i Sverige för en verksamhet riktad till de utsatta kvinnorna i förläggningar i Kroatien.

Det är bra. Det är också bra att Sverige stöder FN:s appell från den 11 mars för f.d. Jugoslavien. I den ingår insatser för flyktingkvinnor. Det behöver dock uppmärksammas att sådana insatser behövs också för flyktingkvinnorna här i Sverige. Jag anser således att det nu är dags att också titta litet närmare på de kvinnor från f.d. Jugoslavien som finns i vårt land i slussar och förläggningar. I den gruppen finns många med djup ångest och obearbetade problem. Man berättar inte i första taget att man utsatts för våldtäkt, speciellt inte om man kommer från Bosnien-Hercegovina.

Herr talman! Jag har inte av invandrarministerns svar kunnat utläsa att det finns någon strukturerad plan över hur man kan hjälpa kvinnor från f.d. Jugoslavien på ett professionellt och människovärdigt sätt. Det talas om psykiatriutredning och Flyktingmedicinskt centrum i Linköping, och det är ju bra. Men jag saknar en struktur, en plan för hur man tänker gå till väga. Tänker invandrarministern utarbeta en sådan plan?

Jag tycker att det är litet besynnerligt att med citat från socialförsäkringsutskottets betänkande tala om att man måste ta de våldtagna kvinnornas svårigheter att berätta om sina svåra upplevelser som ett skäl till att inte försöka få tag i dessa kvinnor som gått igenom hemska upplevelser.

Vad det hela handlar om är dessa kvinnors stora behov av att bearbeta problemen och få komma till medicinsk och gynekologisk undersökning.

Det måste finnas en väg att nå dessa kvinnor. Är invandrarministern beredd att försöka finna den vägen?

Jag känner till en kvinnlig läkare från Kroatien som nu är distriktsläkare i Sverige och som har tagit fram ett frågeformulär riktat till kvinnorna från f.d. Jugoslavien. Genom det frågeformuläret kan man få fram, utan att direkt fråga, vilka kvinnor som förmodligen har utsatts för våldtäkter.

Visst kan man få kontakt med och kunskap om svåra problem om man verkligen vill. Men det är också viktigt att fånga upp de problem man stöter på, dvs. att det finns möjligheter att hjälpa.

Här tror jag att man måste ta hjälp av både professionella och frivilliga organisationer och verksamheter. Framför allt de internationella frivilliga organisationerna har både kunskap och engagemang och tillgång till professionella medarbetare.

Varför inte ett landsomfattande projekt i samarbete mellan exempelvis Röda korset, Rädda barnen och Invandrarverket?

Anf. 30 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är glad att höra att man från svensk sida inte är passiv när det gäller krigstribunalen och vittnesmålen om krigsförbrytelser. Jag hoppas vi fortsätter med all kraft, det är väldigt positivt.

När det gäller asylbedömningen är jag mycket medveten om att inga beslut fattas nu, och jag är glad att det nu kommer ett antal ärenden till regeringen.

Jag vill ändå fråga invandrarministern vilken vikt dessa sexuella övergrepp kommer att ha vid en asylbedömning. Kommer man att ta hänsyn till vad dessa människor har varit utsatta för? Som jag ser det är det omöjligt att skicka tillbaka människor som varit utsatta för sådant till ett land som Bosnien, ens om det skulle bli bättre förhållanden där.

Jag fick inget svar på frågan om vad invandrarministern tänker göra för att snabba på rekommendationerna om hur asylsökande våldtagna kvinnor och barn skall behandlas.

Vad jag förstod av svaret görs vid Flyktingmedicinskt centrum i Linköping en kartläggning av hur många som har utsatts för sexuellt våld. Denna skall användas som underlag. Hanteringen verkar litet långdragen. Det är viktigt att rekommendationerna kommer fram oerhört snabbt. Jag är ganska övertygad om att ju längre tid det tar innan man får stöd och hjälp efter en sådan här upplevelse, desto svårare blir det att hantera den. Det är därför viktigt att det sker snabbt.

Anf. 31 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag har full förståelse för att statsrådet har svårt att hinna med att besvara alla frågor. Vid den här typen av interpellationsdebatt kunde man i och för sig fundera på om inte statsrådet skulle kunna ges något längre tid för att få möjlighet att ge svar till så pass många personer samtidigt.

Jag vill understryka att jag är glad över de förtydliganden jag fick på några punkter som flera av oss tagit upp. En av dem är att Sveriges passivitet snarast handlade om ett uttryckssätt i svaret och inte om en passivitet i verkligheten, vilket hade varit betydligt värre. Mina frågor uppstod just med anledning av att jag har fått intrycket att Sverige genom olika internationella insatser har varit pådrivande. Detta måste framkomma tydligare. När vi nu vill få frivilliga organisationer och människor att bli engagerade på olika sätt måste vi som politiker, vare sig vi tillhör regering eller riksdag, visa vilken vikt vi lägger vid denna fråga. Vi måste visa att det finns ett starkt engagemang på högre ort i Sverige så att säga.

Jag vill sedan nämna några andra frågor som togs upp. En av dessa har ännu inte blivit besvarad av kulturministern, nämligen den som Maj Britt Theorin och även jag tog upp om Psykiatriutredningen. Vi vet att det görs vissa insatser redan i dag. De görs på ett mycket bra sätt av Röda korset vid Centrum för tortyrskadade. Men de har under många år visat sig vara otillräckliga. Man når kanske 50 personer per år för långvarig behandling och några fler för kortvarig behandling. Men det är helt klart otillräckligt. Därför behövs insatser av den typ som man i Psykiatriutredningen har talat om.

Fru talman! Jag vill också ta upp den fråga som jag själv väckte, nämligen

frågan om en kvinna som har blivit våldtagen och som har fått avslag på sin asylansökan. Detta har hänt, kulturministern. Hon kommer emellertid inte från Bosnien utan från Kosovo, dvs. från f.d. Jugoslavien. Det handlar om en person som klart och tydligt har utsatts för våldtäkt, vilket är dokumenterat. Detta har inte ifrågasatts av polisen. Kvinnan själv hävdar med bestämdhet att det var fråga om en våldtäkt som en form av tortyr. Hennes asylansökan har alltså avslagits. Ett överklagande är nu aktuellt. Jag hoppas naturligtvis att beslutet kommer att ändras. Men detta har inträffat, och jag hoppas därför att man från regeringens sida mycket tydligt klargör att det inte bör gå till på det här sättet, utan att man klart och tydligt uttalar att våldtäkt är en form av tortyr.

Anf. 32 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag tycker att det var mycket bra att statsrådet underströk Sveriges aktiva arbete för en internationell rättegång mot personer som misstänks för krigsförbrytelser. Till skillnad från kulturministern tror jag att det är viktigt att detta betonas. Jag tycker inte att det alltför tydligt framgår av den allmänna debatten kring dessa frågeställningar.

Jag vill återvända litet till diskussionen om möjligheten för de kvinnor som kommer hit att få hjälp med att bearbeta sina svåra upplevelser. Margitta Edgren tog i sitt första inlägg upp de känslor av skuld och skam som kvinnor upplever i de här sammanhangen, vilket de inte alls borde göra. Skulden och skammen är inte deras. Jag tror att det krävs omfattande utbildning för att den personal som skall möta dessa kvinnor skall kunna hjälpa dem att berätta om sina problem. Jag tror att det var Margareta Viklund som tog upp denna fråga. Mitt intryck av det som sammantaget sägs i interpellationssvaret är att utbildningen inte är tillräckligt systematisk och omfattande, utan att utbildningen sker tämligen sporadiskt. När man hänvisar till Socialstyrelsens allmänna råd om att erbjuda möjlighet till gynekologisk hälsokontroll bekräftas för mig snarast att det saknas riktig insikt om hur man skall möta kvinnor som har dessa fruktansvärda erfarenheter bakom sig.

Självfallet måste vi respektera att dessa kvinnor har mycket svårt att tala om sina upplevelser, men man får för den skull inte underlåta att markera att det inte är kvinnan som skall känna skulden och skammen. Hon måste få hjälp och aktiv uppmuntran att berätta om de fruktansvärda erfarenheterna för att hon själv som människa skall få hjälp och för att man skall få ett underlag för det fortsatta arbetet med t.ex. den internationella rättegången.

Anf. 33 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Det har tagit litet tid innan engagemanget i Sverige har väckts och vuxit. Men jag håller med Birgit Friggebo om att det ändå känns som att det nu finns en större väckelse för denna fråga. I Lund t.ex. görs varje onsdag kl. 12 på Stortorget en kvinnomanifestation för dessa kvinnor. Det är klart att man kan rycka på axlarna och tycka att det är litet töntigt osv., men jag tror på symbolhandlingar. Detta är en viktig symbolhandling dels naturligtvis för de kvinnor som själva deltar, men också för andra kvinnor, för att väcka organisationer och svenska medborgare för vad som händer och sker i f.d. Jugoslavien.

Den enda fråga som jag vill tillägga, som Birgit Friggebo inte riktigt svarade på, är frågan om asylskäl. Självfallet vet vi alla här att det ännu inte har varit aktuellt med asyl för dessa kvinnor och att ett ärende har skickats till regeringen för bedömning. Jag undrar återigen: Kommer våldtäkt på detta sätt att betraktas som krigsförbrytelse och tortyr? Innebär det i så fall att de kvinnor som har varit utsatta för detta kommer att beviljas asyl i Sverige?

Anf. 34 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag är ledsen att jag inte hinner besvara alla frågor, men jag skall försöka att besvara dem ganska snabbt.

Dessa kvinnor som kommer hit till Sverige skall alltid erbjudas en socialmedicinsk intervju på förläggningarna. Den utförs av en sjuksköterska. Det är då viktigt att personalen är välutbildad så att man kan bedöma och se tecken om något traumatiskt har förekommit. Detta gäller inte bara sjuksköterskor på förläggningar och slussar, utan också vid kommunala mottagningar etc. Medicinskt centrum i Linköping har hjälpt Invandrarverket att rikta uppmärksamhet på asylsökandes signaler om att något inte står rätt till.

När det gäller dem som kommit hit genom kvot, dvs. de som kom direkt från fångläger i Jugoslavien, har man från Medicinskt centrum mer systematiskt intervjuat dem. De har en fördel i att de direkt får permanent uppehållstillstånd. De kommer således in i mottagningsförhållandena ute i kommunerna.

Vad man möjligen kan oroa sig litet grand för just nu är situationen att kvotflyktingarna mer regelmässigt får en ordentlig vård, medan de som kanske är på förläggningarna på grund av att de är så många inte får riktigt samma systematiska omhändertagande.

Det är viktigt att det inför framtiden finns rekommendationer om hur man skall göra. Det är dessa man arbetar med i Linköping. Man vill då se på omfattningen och hur rekommendationerna skall utformas.

En annan sak som också är viktig är att man kan ordna en meningsfull sysselsättning under väntetiden. I detta sammanhang kan frivilligorganisationer göra jätteinsatser, utöver de insatser som görs i dag, plus att man från Invandrarverkets sida kan medverka till en meningsfull sysselsättning.

Vi vet i dag att det varierar. På en del förläggningar är man mycket långt framme, och på andra har man inte kommit lika långt.

Vi skall nu ta fram nya förslag om hur mottagningen skall gå till. Vi kommer då att ägna mycket intresse åt frågan om meningsfull sysselsättning under väntetiden.

Det har ställts frågor om detta institut och vad jag har för inställning till det. Ni vet alla här att den frågan bereds på Socialdepartementet, att den är ute på remiss och att jag inte kan svara att det kommer att bli precis ett sådant institut som har föreslagits. Självfallet måste vi ha någon form av möjligheter att bygga upp kunskap när det gäller tortyr och misshandlade människor. Exakt i vilken form det skall ske, kan jag inte svara på nu. Jag har också tittat på denna utredning och avvaktar naturligtvis med intresse remissbehandling. Men det viktiga är ju inte de exakta formerna utan att det faktiskt mer systematiskt samlas.

Sedan är frågan hur vi skall ta ställning till dessa kvinnors skäl när vi tar

ställning i asylfrågan. Det första som vi nu måste göra är ju att i den stora frågan bestämma oss för om vi skall fortsätta som hittills, dvs. inte fatta beslut i dessa ärenden, alltså de facto ge skydd i Sverige men inte formalisera det, eller om vi skall gå in på någon form av tillfälligt uppehållstillstånd. Det är klart att frågan reses om huruvida man redan i detta läge skall ge permanent uppehållstillstånd. Det finns inget land i Europa i dag som ger permanent uppehållstillstånd mot bakgrund av att det måste bli fred där nere, och det måste bli ett slut på den etniska rensningen. Människorna vill återvända om vi kan garantera dem en säker fred. Vi skall även hjälpa i närområdet så gott som vi över huvud taget kan. Det är den övergripande fråga som regeringen nu har på sitt bord. Den exakta asylprövningen kommer i ett senare skede. Det är klart att den situation som råder i det land som man har att fatta beslut om är avgörande också för hur asylprövningen skall gå till.

Margareta Viklund sade att det fanns en ödmjukhet i dessa svåra frågor. Jag tycker personligen att detta är utomordentligt plågsamt. Det går inte en dag, inte en timme utan att man har detta nära inpå sig. Jag tror att många människor i Sverige känner precis på samma sätt. Vad vi som politiker egentligen också har att ta ställning till, även om vi inte är direkt inblandade, är med vilka medel vi skall kunna åstadkomma en fred. Detta har vår generation av politiker aldrig ställts inför. Skall vi gå in och säga att man med vapenmakt skall försöka få slut på detta elände, eller skall vi inte göra det? Detta är en av de största frågor som vår politikergeneration har att ha synpunkter på.

Jag tyckte att det var bra att Margareta Viklund beskrev hur det ser ut på en del av våra slussar, vilket har sin bakgrund i att det har kommit så många under en kort period. Invandrarverket gör verkligen vad man kan för att få fram fasta förläggningsplatser. Men det är minsann inte någon lyx som dessa människor vräker sig i, som en del vill påstå.

Till sist har vi här talat om förankringen som börjar finnas hos människorna. Jag har här ett upprop som är undertecknat av drygt 2 000 kvinnor. Det är från kvinnoorganisationer över hela landet. De säger: Kräv fred i Jugoslavien! Stoppa våldtäkterna, de är krigsförbrytelser! Kvinnor och barn offras, de behöver vårt stöd!

Detta är tillställt ordföranden i ESK, Sveriges utrikesminister, med önskan om vidare befordran till FN samt till Sveriges riksdag. Jag har tagit med mig den här bunten för att anmäla att dessa skrivelser och upprop har kommit också till Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 14.14 att ajournera förhandlingarna under fem minuter, då miljöminister Olof Johansson väntades anlända till kammaren för att lämna svar på interpellation 107.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.19.

6 § Svar på interpellation 1992/93:107 om återvinning av blybatterier

Anf. 35 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Per Stenmarck har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att trygga återvinningen av blybatterier.

Som jag redovisade den 16 februari med anledning av frågor från Kenneth Lantz och Bo Nilsson har blypriserna på världsmarknaden under senare år legat på så låga nivåer att den svenska återvinningen av blybatterier varit företagsekonomiskt olönsam. För att i största möjliga utsträckning undvika att uttjänta blybatterier hamnar i miljön beslutades år 1990 om ett åtgärdsprogram. Programmet baseras på idén om producentansvar. Den som yrkesmässigt överlåter blybatterier är skyldig att ta tillbaka förbrukade sådana batterier. För att finansiera programmet kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ta ut en miljöavgift av tillverkare och importörer av blybatterier. I syfte att stärka insamlingssystemet finansiellt höjde regeringen i oktober förra året miljöavgiften från 32 till 40 kr per batteri. I anslutning till avgiftshöjningen beslutades att Batterifonden skulle få disponera en rörlig kredit på högst 30 miljoner kronor i Riksgäldskontoret för de resursbehov som uppkommer för att täcka tillfälliga likviditetsbrister.

Jag redovisade också att Naturvårdsverket i en skrivelse till regeringen i december hemställde att avgiften för blybatterier skulle höjas med ytterligare 8 kr för att även täcka kostnader för bidrag till återvinningsverksamheten.

Naturvårdsverkets skrivelse är för närvarande föremål för beredning och remissbehandling.

Anf. 36 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret.

För ungefär en månad sedan lade regeringen fram sin kretsloppsproposition. I denna anges riktlinjerna för en kretsloppsanpassad samhällsutveckling med bl.a. en lång rad åtgärder mot bakgrund av att miljöproblemen under det senaste decenniet har ändrat karaktär.

Genom den förändring som därmed skett har de miljöproblem som nu uppkommer en längre tidsmässig fördröjning än tidigare.

Det är mot denna bakgrund som regeringen har lagt fram sitt förslag om att ett samlat grepp skall tas om samhällets materialhantering, från råvara till återvinning och/eller deponering av avfall.

Därför är det så viktigt att de förslag som framförs i propositionen också förverkligas. Det är mot denna bakgrund som jag har framställt min interpellation.

Företaget Boliden Bergsöe i Landskrona återvinner blybatterier. Enligt ett riksdagsbeslut från 1985 har batteritillverkarna själva ansvar för återvin-

ningen av bly. Men som en följd av de kraftigt sjunkande världsmarknadspri-
serna är det i dag nödvändigt att höja återvinningsavgifterna.

Till grund för den här verksamheten ligger i huvudsak två tidigare beslut. Det ena är en lag från 1990 om avgifter för miljöfarliga batterier. Avsikten var att hitta en lösning för att täcka samhällets kostnader. Det andra är ett regeringsbeslut från 1991, där Boliden Bergsöe kompenserades för nedgången av blypriset.

Jag kan, fru talman, inte med bästa vilja i världen säga att jag är nöjd med det svar som jag har fått i dag. Jag utgick faktiskt från att miljöministern skulle ha ett bättre svar i dag än det han gav för två och en halv månad sedan, då miljöministern senast besvarade två frågor i samma ärende. Så är det nu dess värre inte – trots att miljöministern rimligen har all information som är nödvändig i ärendet och därmed också känner till att konsekvenserna, om inget görs, kan bli allvarliga både när det gäller hanteringen av blybatterier och när det gäller företaget och trots det faktum att miljöministern också har tagit ett mycket lovvärt initiativ till en samnordisk lösning i fråga om återvinningen av uttjänta blybatterier.

Men, precis som i frågesvaret den 16 februari, hänvisar miljöministern i dag till den pågående remissbehandlingen av ärendet. Men, vill jag påstå, så komplicerad är rimligtvis inte denna fråga att regeringen på två och en halv månad inte kan bilda sig en uppfattning här och komma fram till ett ställningstagande.

Låt mig därför få ställa följande frågor:

1. När kan vi förvänta oss ett regeringsbeslut i ärendet? Det gäller både det som är oregerat för 1992 och en sådan miljöavgift som kan täcka systemets återvinningskostnader för 1993 och framåt.

2. Hur ställer sig miljöministern till Naturvårdsverkets nu mer än fyra månader gamla synpunkt att avgifter för blybatterier skall få höjas för att täcka kostnaderna för återvinningen?

3. Vilket tidsperspektiv arbetar regeringen med när det gäller en samnordisk lösning i fråga om återvinningen av uttjänta blybatterier?

Anf. 37 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! För det första är det en poäng att vi i dag samtalar om de här frågorna, eftersom remisstiden går ut i dag.

Det är en något märklig situation. Jag avkrävs omedelbart svar, men jag har inte sett remissvaren ännu – det skall jag erkänna. Naturligtvis är det en brist, men en del svar har kommit in först under de senaste dagarna.

För det andra vill jag med mitt svar på interpellationen – jag tycker att den i sig är välargumenterad och att den ger en del information om faktabakgrunden, och jag har således ingen invändning i det avseendet – markera en betydande öppenhet. Per Stenmarck har alltså möjlighet att framföra sina synpunkter. Det gör han också via de frågor som har ställts, utgår jag från.

När det gäller detta med en nordisk samverkan är det korrekt att jag har tagit initiativ och tryckt på i det sammanhanget för att få fram en bättre bild av samverkansmöjligheterna. För svenskt vidkommande är det naturligtvis angeläget att snarast möjligt komma fram den vägen. Jag vill inte sätta ut något exakt datum. Men det är klart att det inte är bra att man har en import

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

från övriga nordiska länder på marknadsgrund, medan man har en annan situation på hemmaplan. Det gäller att foga samman dessa olika system just när det gäller återvinningsverksamheten.

Sedan till en annan sak, och här är Per Stenmarck säkert överens med mig. Jag är nämligen inte öppen för utpressning i sådana här debatter. Det handlar ju delvis om skattebetalarnas pengar. Här finns nämligen skulder i det förflutna som det tyvärr inte är så enkelt att hantera. En del av det här beror alltså på det beslut som den tidigare regeringen fattade i juni 1991. Då beviljades en ansökan från Returbatt AB, som alltså svarar för inlämnings- och insamlingsverksamheten, och Boliden Bergsöes framställning beträffande finansieringen av uppbyggnaden, återvinningen.

Från början var, som bekant, avsikten inte att gå in med ersättning för själva hanteringskostnaden, alltså själva återvinningsprocessen. Samtidigt som regeringen fattade det beslutet i juni 1991 avstod man från en höjning av miljöavgiften. Det är ju det som skapade den brist i kassan som vi senare ärvde. Därmed har jag så objektivt som det är möjligt för mig redogjort för utgångsläget.

Underskottet i Batterifonden för 1991 blev alltså drygt 31 miljoner kronor, och det har sedan följt med. Det är bakgrunden till den framställning där vi har hanterat frågan genom att dels höja återlämningspremien med 8 kr, dels öppna en kredit i Riksgäldskontoret på 30 miljoner kronor för att kunna klara balansen mellan tillgång och efterfrågan.

Jag tycker att det här är viktiga bakgrundsfakta som bör nämnas. Vi har ingen anledning att vänta med besked i frågan. Men det handlar alltså om en hel del pengar, dvs. om en hel del upplupna kostnader. Jag för min del hoppas att vi före sommaren skall kunna komma med ett besked.

Redan i den tidigare frågedebatten sade jag att det är en självklarhet, om man nu vill något när det gäller detta med en bra miljö, att man först och främst inte försvårar återlämningsverksamheten – dvs. att Returbatt och den organisation som finns på det området kan hållas intakta.

Sedan har vi återvinningen. Den är i och för sig möjlig att göra även utomlands. Men det finns inget tydligt exempel på att man har samma höga miljökrav och höga nivå som vi har i Sverige. Därför är det självklart inget förstahandsalternativ.

Dessutom har vi Boliden Bergsöe, som svarar för en del sysselsättning i berört område. Det handlar om 140 personer, tror jag. Det har nämnts i sammanhanget. Då sade jag att det är självklart att man eftersträvar det bästa, dvs. en kombination av de olika förutsättningarna: en säker miljömässig hantering i återvinningsverksamheten, helst i landet, en samordning på det nordiska planet och naturligtvis bevarad sysselsättning i Landskrona.

Detta är mina utgångspunkter. Sedan gäller det att hitta den balanspunkt som klarar de här problemen. Det är det vi arbetar med, utan att jag bjuder ut mig själv att vara ett utpressningsobjekt. Jag vet att det finns ett intresse från olika håll, självklart från Boliden Bergsöe, av att få mesta möjliga hjälp från staten. Men det slår tillbaka i förlängningen. Det skulle säkert inte t.ex. EG acceptera.

Fru talman! Låt mig först och främst säga att jag tycker att det kompletterande svaret var avgjort mycket bättre än det inledande svaret. Jag har all respekt för att både miljöministern och övriga statsråd handskas varsamt med skattebetalarnas pengar. Det önskar vi nog alla hade skett för åtskilliga år sedan.

Men jag är också helt övertygad om att ett beslut att inte göra någonting i det här fallet skulle innebära ännu högre kostnader. Jag lägger speciellt märke till att miljöministern inte heller talar för att man inte skall göra någonting, utan markerar en betydande öppenhet och säger att vi förmodligen kan se någon typ av lösning före sommaren.

Det är glädjande att vi nu dessutom har kommit så långt att vi har lagt remisstiden bakom oss. Därmed kan det direkta arbetet inledas i regeringskansliet.

Jag tror också att man skall ha klart för sig att det här rör sig om Nordens enda riktiga företag som återvinner bly. Det gäller som jag ser det att ge det företaget en möjlighet att överleva även i tider när världsmarknadspriserna går ned så kraftigt som har skett under de senaste åren.

Jag vill understryka att vad det faktiskt nu gäller inte är att primärt ge ett företag statligt stöd, utan att ge det förutsättningarna att låta marknadspriset slå igenom och att göra det inte bara i den ena änden utan i båda ändarna. Det förutsätter en ökad flexibilitet och att både kunna höja och sänka blyavgiften i förhållande till variationerna på världsmarknaden.

Det finns också, som jag ser det, anledning att understryka Naturvårdsverkets framförda synpunkter, nämligen att Boliden Bergsöe har Europas renaste anläggning för batteriåtervinning. Som sådan utgör den, som jag ser det, en viktig kugge när det gäller att uppnå regeringens mål om en kretsloppsanpassad samhällsutveckling. I en sådan situation, där det faktiskt i stor utsträckning hänger på miljöministerns ställningstagande om utvecklingen skall ha en framtid, tycker jag att det är positivt med den ökade öppenhet som miljöministern nu själv talade om.

Anf. 39 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det finns alltså en del problem av ekonomisk och teknisk karaktär förenade med detta. Jag tror att vi är överens om själva målsättningen, att det gäller att få in alltsammans i den kretsloppshantering som vi eftersträvar.

Det är klart att man då inte kan urholka insamlingspremierna hur långt som helst, för då kommer batterierna inte in. Om man har en fast ram är risken betydande att det går så, om man låter mer av de insamlade pengarna användas för upparbetningen av blyet.

Det är den ena delen av det här problemet. Där gäller det att hitta en avvägning som tillgodoser enkelt uttryckt såväl insamlarens, Returbatts, intresse som deras som upparbetar och tar vara på blyet. I annat fall riskerar vi att få fler batterier ute i terrängen.

Sedan finns det naturligtvis också en risk som vi har diskuterat inom andra områden i samband med kretsloppspropositionen. Om man sätter för generösa insamlingspremier riskerar man att få fusk och även en del stölder, vil-

ket vi har haft på det här området. Det gör också att man riskerar att dra till sig blybatterier från andra länder, därför att det är lönsamt att lämna in dem i Sverige och inte i hemlandet. Där har vi ett annat sådant här problem som handlar om avvägning.

Det är på de här punkterna som det återstår en del arbete för att se till att vi skall kunna hantera dels det ekonomiska underskottsarvet, dels avvägningarna mellan de syften vi vill uppnå. Vi vill ha in de här batterierna, så att de inte skräpar i naturen, och vi vill naturligtvis se till att de hanteras miljömässigt säkert och helst i Sverige, eftersom vi har en fabrik som håller hög standard i det avseendet. Det är anledningen till att jag inte sätter ned foten på remisstidens sista dag.

Anf. 40 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag respekterar det allra senaste som miljöministern sade. Samtidigt har jag förståelse för att bakgrunden i det här ärendet inte är alldeles oproblematisk. Vi är säkerligen alla överens om syftet.

Både mot bakgrund av de initiativ som miljöministern har tagit genom kretsloppspropositionen och förslaget till en samnordisk lösning som gäller hanteringen av uttjänta blybatterier – och alla känner vi miljöministerns engagemang i de här frågorna – och det som har sagts under två debatter i ärendet i den här kammaren, har jag tyckt det vara något underligt att ärendet efter två och en halv månader, och fyra månader efter det att Naturvårdsverket framfört synpunkter, fortfarande är föremål för beredning i regeringskansliet. Men jag respekterar att remisstiden har gått ut precis i dag. Jag kan bara avslutningsvis framföra synpunkten att den beredning som nu vidtar också skall gå snabbt, och att det i likhet med miljöministerns ambitioner skall vara möjligt att nå en lösning före sommaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1992/93:110 om ersättning till nämndemän

Anf. 41 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Hans Nyhage har i en interpellation begärt svar, dels på frågan om jag anser det rimligt att en nämndeman kan förlora pengar på att fullgöra sitt nämndemannauppdrag, dels vilka åtgärder jag avser vidta för att få en ändring till stånd.

I sin interpellation anför Hans Nyhage ett exempel som går ut på att en lågstadielärare som tar ledigt en dag från sitt arbete för att sitta i rätten får vidkännas ett löneavdrag på ungefär 840 kr medan ersättningen för nämndemannauppdraget uppgår till högst 650 kr per dag, fördelat på 300 kr som arvode och som mest 350 kr som ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Detta innebär med löneavdraget på ca 840 kr en nettoförlust på omkring 190 kr per dag. Räknar man med skatten på eventuella reseersättningar och skatteminskningen på avdraget belopp blir slutsumman litet mindre.

Jag håller med om att detta kan se märkligt ut. Innan jag går in närmare på de rent ekonomiska och ersättningsmässiga aspekterna av nämndeman-

nauppdraget vill jag dock betona att nämndemannauppdraget är ett ideellt engagemang och skall i princip inte vara något man tjänar pengar på. Att vara nämndeman är i första hand att göra en insats för samhället. Å andra sidan bör man inte heller förlora på att regelbundet utföra en samhällsnyttig uppgift.

Jag håller emellertid med Hans Nyhage om att effekten i vissa fall kan bli den som exemplet visar. Man skall dock hålla i minnet att hela den del av ersättningen som utgör arvode betalas ut, oavsett om nämndemannen har tjänstgjort hela eller bara en kort del av dagen och därför kunnat återgå till sitt ordinarie arbete efter bara en eller ett par timmar. Ja, arvode betalas även om målet eller målen skulle ställas in och det inte blir någon rättegång alls, under förutsättning dock att nämndemannen har blivit tvungen att inställa sig vid domstolen för att få detta besked. Under sådana förhållanden torde nämndemannen vinna på systemets uppbyggnad.

Min uppfattning är att det i och för sig vore önskvärt att förändra systemet för nämndemännens ersättningar. Regeringen har därför bl.a. med anledning av ett uttalande av justitieutskottet år 1991 (bet. 1990/91:JuU27) uppdragit åt Domstolsverket att lämna förslag till ett nytt ersättningssystem. Detta nya system borde enligt regeringens och utskottets samfälliga bedömning bl.a. bygga på den princip som uttalats i propositionen (prop. 1990/91:117) om en ny kommunallag, nämligen att förtroendevalda skall få rätt till skäligen ersättning för den arbetsinkomst samt de pensions- och semesterförmåner som de förlorar när de fullgör sina uppdrag. Ett förslag till förändring borde också ha som utgångspunkt att råda bot på såväl den orättvisa som kan verka till nackdel för nämndemännen som det systemfel som medför att ersättningen blir lika stor oavsett arbetsinsatsen.

Domstolsverket har också i en rapport (1992:4) för ett knappt år sedan lagt fram ett förslag med den innebörden. Förslaget bygger på den princip för ersättning som gäller enligt kommunallagen för förtroendevalda och innebär en kombination av arvode och ersättning för inkomstbortfall. Ersättningarna görs oberoende av varandra och knyts till sammanträdestidens längd.

Inom domstolsväsendets nuvarande ekonomiska ramar finns emellertid för närvarande inte tillräckliga resurser för att genomföra förslaget som innebär en genomgripande reform av systemet för nämndemännens ersättningar. Och att bara justera det system vi har i dag, så att läraren i Hans Nyhages exempel fick en sådan arvodeshöjning att denne ekonomiskt skulle gå jämnt ut, skulle faktiskt ställa sig ännu dyrare. Som jag anförde i min anmälan till årets budgetproposition lägger nu också den statsfinansiella situationen hinder i vägen för att tillföra domstolsväsendet resurser utifrån. Man får inte glömma bort att regeringen har åtagit sig att spara 500 miljoner kronor på mitt departements område. Av dessa skäl har jag inte gått vidare med Domstolsverkets förslag. Justitieutskottet har vid sin behandling av årets budgetproposition ställt sig bakom regeringens ställningstagande i denna del (bet. 1992/93:JuU26).

Men jag vill också säga att så snart det yppar sig ekonomiska möjligheter inom domstolsväsendet att förändra nämndemännens ersättning till det

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Svar på interpellationer

bättre ur olika aspekter kommer jag att verka för att så också sker. Jag kan emellertid inte redan nu uttala mig om när detta kan bli möjligt.

Anf. 42 HANS NYHAGE (m):

Fru talman! Först ber jag att få tacka statsrådet för tillmötesgåendet att lämna svaret i dag, en måndag. Jag tror mig veta att det inte är en särskilt bra dag för statsrådet att avge svar. Jag tackar så mycket för detta.

Jag vill också tacka för svaret som sådant. Det kan dock knappast sägas vara särskilt positivt när det gäller sakläget i dag. Jag konstaterar samtidigt att statsrådet har en klart positiv inställning till att ärendet skall få en bra lösning, detta när de ekonomiska betingelserna är sådana att det kan ske.

Jag vill omedelbart konstatera att vi så sent som i torsdags hade en debatt i kammaren och fattade beslut om just det här ärendet, där majoriteten i riksdagen ställde sig bakom den inställning som statsrådet här har deklarerat beträffande förutsättningarna och möjligheterna att höja arvoden. Jag är alltså helt på det klara med det. Självfallet har jag full respekt för de ekonomiska svårigheterna i nuvarande läge.

Jag vill gärna säga att jag ställer mig helt bakom den utredning som domstolsväsendet har gjort i denna fråga. Jag konstaterar att den var inne på en, såvitt jag kan bedöma, helt korrekt linje.

Statsrådet säger i svaret att nämndemannauppdraget är ett ideellt engagemang och skall i princip inte vara någonting man tjänar pengar på. Mig veterligt finns det inte särskilt stöd för detta i officiellt bindande sammanhang. Det är snarare en klarleva från den s.k. gamla goda tiden, när vi alla kunde åta oss en rad uppdrag i samhällets tjänst utan att ens en gång ifrågasätta någon ersättning. Men i dag är situationen en helt annan. I dag utgår ersättning för kommunala engagemang. Det utgår ersättning också för riksdagsmannauppdrag och statsrådsuppdrag.

Nämndemännen utses kommunalt, av primärkommunerna eller av landstingen. De förtroendevalda i kommunerna får då en i princip full ersättning för förlorad arbetsförtjänst. De får ett särskilt sammanträdesarvode och därtill ersättning för resekostnader i enlighet med de statliga resereglementet.

Nämndemännen i hovrätten får, som vi kan konstatera av både frågan och svaret, högst 350 kr som ersättning för förlorad arbetsförtjänst. De får 300 kr i arvode, men de får bara hälften av den statliga bilersättningen, som beskattas. De får därtill betala skatt för den ersättning som de kan få för betalad parkeringsavgift. Den ingår i beskattningsunderlaget. Jag kan inte hjälpa att jag finner detta något anmärkningsvärt. Varför skall undantag göras för just nämndemännen, därtill inte heller lika för alla nämndemän? Det görs en väldig skillnad mellan den som är nämndeman i t.ex. en övervakningsnämnd och den som är nämndeman i hovrätten – jag vet att det är helt olika dignitet på dessa nämndemannauppdrag. Men det görs alltså en skillnad, inte minst beträffande reseersättningsfrågan.

Det låter sig naturligtvis sägas – jag upprepar det – att den som engagerar sig ideellt inte i första hand skall tänka på en ersättning. Det utförs mycket ideellt arbete i dag, inte minst i föreningar, i det politiska arbetet, i organisationer av skilda slag. Varför skall man förlora på att i samhällets tjänst ta ett ideellt uppdrag? Detta är kärnfrågan, tycker jag.

Lagen säger i varje fall ingenting om att den som blir nämndeman också skall åta sig att förlora på det ekonomiskt. Det kan jag inte se någonstans.

Visst är det angeläget att nämndemannakåren så långt det är möjligt återspeglar sammansättningen i befolkningen. Det måste vara av största angelägenhetsgrad, såvitt jag förstår. Risker är att om man får betala för uppdraget blir det allt färre människor som av ekonomiska skäl kan åta sig uppdraget. De nuvarande villkoren leder faktiskt dithän. Vill man gå till ytterlighet skulle man kunna säga att det idealiska för en nämndeman vid hovrätten i Göteborg vore att vara göteborgare, bo i Göteborg och vara pensionär. Då skulle man möjligen klara det ganska bra, tror jag. Men för den som arbetar, som i det fall som jag beskrivit, som lågstadielärare i Kinna och har ca 6 mils resa till Göteborg, är detta inte alldeles enkelt.

Jag vill göra en liten anmärkning beträffande resonemanget om att återgå till arbetet. Den som är lärare vid en skola och skall åka till ett sammanträde vid en nämnd 6 mil från orten måste skaffa sig en vikarie på tjänsten. Även om man skulle mötas av beskedet att det inte blir något sammanträde – detta hör till de absoluta undantagen, för det är i regel flera sammanträden – måste man ta sig tillbaka till skolan, efter cirka tre timmar av skoldagen, och säga till den vikarierande läraren: Nu är jag tillbaka, nu får du gå.

Detta låter sig inte göra. Det finns också krav på anständighet i sammanhanget, så det låter sig inte göra.

Nu tog jag detta som ett enda exempel, men det torde finnas fler exempel på att det som sägs i svaret i åtskilliga fall inte går att tillämpa.

Kontentan av vad som har sagts med anledning av min fråga är att vi så snart som möjligt måste få en rättelse till stånd. När kan denna komma?

Anf. 43 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill poängtera, vilket jag också gjorde med litet andra ord i mitt svar, att nämndemannauppdraget är ett förtroendeuppdrag och att det därför inte bör jämföras med ett vanligt lönearbete.

Sedan vill jag säga att jag också har den uppfattningen att man inte skall få förlora på att utföra denna samhällsnyttiga uppgift. Det kanske inte kom fram riktigt tydligt, men det är också viktigt för min del.

Hans Nyhage utgår ifrån ett exempel. Denna lågstadielärare är inte det enda exemplet på personer som kan drabbas ekonomiskt av sitt uppdrag. Men det är tack och lov trots allt bara en minoritet av våra nämndemän som förlorar på uppdraget. Det finns ca 7 500 nämndemän i Sverige, och ungefär 1 500 av dem drabbas av inkomstförlust.

Trots att nämndemännen andelsmässigt är så få, innebär en reform på området och en höjning av ersättningskostnader på 16 miljoner kronor, om man följer Domstolsverkets förslag, som innehåller mycket som är positivt. Om man skall genomföra en förändring, måste det bli fråga om en ordentlig systemförändring. Här har inte skett någonting sedan 1982. Det är således ett arv som vi har fått ta över.

Men om man skall spara 500 miljoner, är det inte så lätt att öka utgifterna. Jag kan inte vara tydligare än vad jag var i mitt ursprungliga svar. Jag kan i dag inte säga vid vilken tidpunkt som det är möjligt att genomföra förändringar. Men, som jag sade i mitt första inlägg, när utrymme kan skapas, bl.a.

genom de förändringar av hela domstolsväsendet som vi arbetar med, betraktar jag en ändring av nämndemännens arvoden och ersättningsregler som en mycket angelägen fråga.

Anf. 44 HANS NYHAGE (m):

Fru talman! Redan av svaret framgår att statsrådet anser att man inte skall förlora på att inneha ett sådant här förtroendeuppdrag. Det är helt klart att det är ett förtroendeuppdrag. Men det är också ett förtroendeuppdrag att vara kommunalt engagerad. I det fallet ifrågasätts inte ersättningen, i vilken det ingår såväl ersättning för förlorad arbetsförtjänst som ett arvode och reseersättning enligt det statliga resereglementet. Det är litet underligt att man inte ifrågasätter ersättningen i det ena fallet medan man gör det i det andra. Man frågar sig då: Varför skall just nämndemännen klä skott i det här sammanhanget?

Det är inte fråga om att tjäna någonting. Jag tror inte att någon nämndeman räknar med att tjäna pengar på sitt uppdrag. Men nog vore det rimligt att det hela skulle gå ihop, att uppdraget inte innebär en ekonomisk förlust?

Jag upprepar igen att det finns en fara för att nämndemannakåren avsevärt kommer att decimeras. Uppdraget blir då inriktat på en allt mindre grupp människor, vilket aldrig kan vara meningen med ett sådant viktigt uppdrag. Nämndemannakåren skall återspegla befolkningens sammansättning, såvitt jag kan förstå. Det är därför som det är så viktigt att komma till skott.

När det nu är 1 500 som drabbas av detta, kan man fråga sig vad det skulle kosta att så att säga nollställa den gruppen, så att den som deltar i det här arbetet inte lider en ekonomisk förlust. Jag är i varje fall inte ute efter någonting annat, det kan jag garantera.

Anf. 45 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Om ersättningstaket skulle höjas så, att ingen med dagens system skulle förlora, utan att göra en genomgripande förändring av systemet, är det inte tillräckligt med de 16 miljonerna, som jag tidigare nämnde. Då ökas kostnaderna till ca 20 miljoner. Om man skall komma under beloppet 20 miljoner, måste alltså systemet ändras. Men hur vi än gör, kostar det pengar, och det är pengarna som är problemet.

Vi är helt överens om angelägenhetsgraden. Men man måste komma ihåg att om kostnaderna för nämndemannaverksamheten skall ökas, måste man – utöver sparbetinget på 500 miljoner – göra ytterligare besparingar någon annanstans. Det är problem nog att göra besparingar och rationaliseringar inom polisen och kriminalvården. Detta arbete syftar till en bättre balans och till regler som kan betraktas som rättvisa.

Anf. 46 HANS NYHAGE (m):

Fru talman! Jag förutsätter att med ersättningstaket menas det arvode man får för att inneha uppdraget. Om vi ser till att människor som engagerar sig får den lönekomensation som behövs för att det skall gå jämnt upp för dem, undrar jag om inte beloppet 15–16 miljoner är för högt tilltaget. Vi kan strunta i själva ersättningen. Jag är själv nämndeman och har fått ersättning med dessa 300 kr sedan flera år tillbaka. Men det är inte där som skon kläm-

mer, utan det är fråga om förlusten. Det vore tacknämligt om statsrådet ville räkna på den.

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Anf. 47 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Vi har även tittat på möjligheterna att höja ersättningen för förlorad arbetsförtjänst. Det är svårt, eftersom man inte har uppgifter om nämndemännens exakta inkomster. Även där rör det sig om åtskilliga miljoner. Det är helt rätt som Hans Nyhage säger, att man i det fallet inte kommer upp till de 20 miljonerna. Men när man står på minus, är varje miljon betydelsefull. Jag kan lova att vi arbetar hårt för att åstadkomma förändringar inom bl.a. domstolsväsendet för att skapa utrymme. Men det vore fel av mig att ge några löften i dag om när detta kan ske. Det beror på när vi med riksdagens hjälp har fått utrymmet.

Svar på interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1992/93:219 till utrikesutskottet

9 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1992/93:FiU21–FiU23
Lagutskottets betänkanden 1992/93:LU35, LU40 och LU41
Utrikesutskottets betänkanden 1992/93:UU14 och UU25
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1992/93:SfU16 och SfU20
Trafikutskottets betänkanden 1992/93:TU27, TU28 och TU31
Bostadsutskottets betänkanden 1992/93:BoU20 och BoU22

10 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 23 april

1992/93:153 av *Bengt Dalström* (nyd) till statsrådet Bo Lundgren om försäkringsbolagens situation och utveckling:

Mot bakgrund av bankernas finansiella krissituation – hur ser regeringen på nuläget och den möjliga utvecklingen av marknadssituationen för försäkringsbolagen?

Hur agerar regeringen? Vilka diskussioner och förebyggande åtgärder är

föremål för utredning och utvärdering? Är vi på väg in i en förödande försäkringskris?

1992/93:154 av *Birgitta Wistrand* (m) till utrikesministern om Svensk-Internationella Pressbyrån:

Den 14 april uppdrog chefen för Utrikesdepartementet åt ambassadör Magnus Faxén att göra en översyn av Sverigeinformationen. Det är bra att denna utredning äntligen kommer i gång.

I vanliga fall brukar man avvakta med att genomföra stora förändringar när en utredning tillsätts. Det är i anledning av detta som jag skulle vilja få statsrådets syn på SIP, Svensk-Internationella Pressbyrån och dess verksamhet.

Trots att man från företag och beskickningar framhåller att SIP:s verksamhet både är värdefull och professionell och med god spridning – 7 000 ex. var 14:e dag på 7 olika språk, har Utrikesdepartementet ansett sig inte ha råd att finansiera utgivningen. Företagen har dessutom den senaste tiden minskat sitt stöd till utgivningen. Därför är nu bulletinen nedläggningshotad.

SIP:s verksamhet är betydelsefull för Sverige bilden och för att öka kunskapen om svenskt företagande, forskning, politik och kultur.

Hur bedömer statsrådet möjligheten för att verksamheten skall kunna fortsätta – eventuellt i mindre omfattning på grund av det statsfinansiella läget – till dess utredningen framlägger sina förslag?

1992/93:155 av *Jerzy Einhorn* (kds) till statsrådet Bö Könberg om förbättring av vården i livets slutskede:

Genom en överenskommelse med EG har Sverige sedan 1986 med observatörsstatus samarbete med EG inom ramen av European Action Program Against Cancer. Till följd av ett riksdagsbeslut 1989 har regeringen tecknat ett avtal med EG enligt vilket vi har fullvärdigt medlemskap i detta samarbetsprojekt och betalar vår andel av bl.a. administrativa kostnader.

På förslag av EG-parlamentet har EG:s ministerråd uppdragit åt EG-kommissionen att inom ramen för detta projekt ta fram riktlinjer för förbättring av den palliativa vården, dvs. vården i livets slutskede. EG-kommissionen tillsatte en arbetsgrupp bestående av de i Europa främsta experterna inom området med uppgift att, tillsammans med företrädare för kommissionen, ta fram ett underlag för förverkligande av EG-parlamentets och ministerrådets intentioner.

1991 har den av EG-kommissionen tillsatta arbetsgruppen avlämnat sitt yttrande med förslag till riktlinjer för förbättring av den palliativa vården i stort, dvs. inte enbart vid cancersjukdomar. Utredningen innehåller dels förslag till åtgärder som kan vidtas inom enskilda länder, dels till gemensamma europeiska satsningar för utbildning inom palliativ vård för att påskynda implementeringen av de framtagna förslagen.

EG:s Committee of Cancer Experts, som är den vetenskapliga ledningsgruppen för handlingsprogrammet och företrädare för EG-kommissionen, har vid sammanträde i Köpenhamn den 1–2 april 1993 ställt sig bakom ar-

betsgruppens förslag och överlämnat det till EG-kommissionen med sin tillstyrkan för "fostering the diffusion of the best available practices" i palliativ vård i individuella EG-länder och i Sverige. Vissa medel beviljades också för de första gemensamma utbildningsinsatserna.

Betänkandet har fått spridning inom EG-länder som individuellt tar ställning till tillämpning av de framlagda förslagen.

I betänkande 1992/93:SoU16, s. 15, har socialutskottet uppmärksammat det tillsammans med EG framtagna förslaget till förbättring av vården i livets slutskede och pekat på rollen som den särskilda styrgruppen för Sveriges medverkan i EG:s handlingsprogram och Socialstyrelsen har i detta sammanhang. Samtidigt utgår utskottet från att regeringen håller sig underrättad om utvecklingen och är beredd att vid behov vidta åtgärder.

Har regeringen för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av utredningen?

1992/93:156 av Jerzy Einhorn (kds) till utbildningsministern om prefekt och chefsöverläkare vid undervisningssjukhus:

Tidigare var det vanligt att prefekten för en klinisk institution, ofta en professor, även var klinikchef-chefsöverläkare. Forskning och undervisning främjades genom samordning med ansvaret för sjukvården. Genom säkring av den vetenskapliga förankringen gagnades sjukvården och utvecklingsarbetet som är en av undervisningssjukhusens viktigaste uppgifter.

De medicinska fakulteterna önskar ofta fortsatt samordning av ansvaret. Under de senaste åren har dock vid allt fler universitetssjukhus landstingets administrativa ledning beslutat att sådant delat ansvar inte skall få förekomma.

Ett principbeslut, att prefekten inte skall få vara chefsöverläkare, gagnar inte forskningen, utbildningen och utvecklingen. Frågan torde därför vara av nationell betydelse.

Betydande LUA-medel, avsedda för forskning och undervisning vid kliniska institutioner, ställs av staten med stort förtroende och utan nämnvärda restriktioner till de berörda landstingens förfogande. Även mot den bakgrunden kan man ifrågasätta diskrimineringen av de av universiteten tillsatta prefekterna som olämpliga för att förena sitt uppdrag med uppdraget som chefsöverläkare-klinikchef.

Har regeringen någon avsikt att ta upp frågan om principbeslut om en sådan diskriminering av prefekterna vid kliniska institutioner och institutionsgrupper?

Har Utbildningsdepartementet för avsikt att agera i frågan?

11 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 23 april

1992/93:626 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till socialministern om åtgärder mot hembränning:

Enligt uppgift kommer skatten på alkohol att stiga. I detta sammanhang kan påpekas att hembränningen ökat kraftigt, och incitament för denna verksamhet är i huvudsak enbart en prisfråga.

Risken är således uppenbar att en prishöjning på Systembolagets sortiment kommer att ytterligare öka hembränningen!

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta i syfte att hembränning inte skall öka?

1992/93:627 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till kommunikationsministern om kravet på taxameter för användning av taxibil:

En taxiägare har två taxibilar, en personbil och en s.k. minibuss, med taxameterkassetter i båda, men endast en taxameter. Minibussen används i huvudsak till skolskjutskörning som är kontrakterad och då behövs ingen taxameter. Taxiägaren får en körning där han måste använda minibussen och sätter då in taxametern i denna. Den andra bilen får då inte användas för taxiägarens privata bruk, på grund av att taxameter saknas, trots att förmånsskatt är betald!

Är statsrådet beredd att medverka till förändringar av gällande regler så att privatkörning blir möjlig i sådana fall som relaterats ovan?

1992/93:628 av *Birgitta Hambræus* (c) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om EG-anpassningen av lagstiftningen:

Sverige har redan börjat anpassa sina lagar till EG. Det är bra när EG:s lagar är bättre än våra egna, inte annars.

Genom t.ex. proposition 1992/93:107, som riksdagen bifallit, belastas svenska trafikföretag med dyrbar byråkrati. Jag skulle bli förvånad om dessa detaljerade blanketter blir ordentligt ifyllda i alla EG-länder och rapporterade till EG.

Hur undersöker regeringen på vilket sätt EG-länderna själva rättar sig efter beslutade förordningar och hur långt de kommit i förverkligandet av EG:s direktiv?

1992/93:629 av Birgitta Hambræus (c) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om bevakning av EG:s kommittéer:

Prot. 1992/93:99
26 april 1993

Vad skulle det kosta att sända sakkunniga ämbetsmän till alla de tusentals kommittéer där besluten om förordningar och direktiv i praktiken fattas, för att kunna bevaka våra intressen i EG?

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.56.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 29 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Måndagen den 26 april

1 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet och finansutskottet	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Svar på interpellation 1992/93:108 om Sveriges kandidatur till FN:s säkerhetsråd	1
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Pierre Schori (s)	
4 § Svar på interpellation 1992/93:91 om Peru och de mänskliga rättigheterna	6
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Bertil Måbrink (v)	
Maj-Lis Löw (s)	
5 § Svar på interpellationerna 1992/93:117, 118, 119, 120, 121, 122, 123 och 124 om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien	14
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
Maj Britt Theorin (s)	
Gullan Lindblad (m)	
Eva Zetterberg (v)	
Margareta Viklund (kds)	
Margitta Edgren (fp)	
Marianne Andersson (c)	
Annika Åhnberg (-)	
Ajournering	35
Återupptagna förhandlingar	36
6 § Svar på interpellation 1992/93:107 om återvinning av blybatterier	36
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Per Stenmarck (m)	
7 § Svar på interpellation 1992/93:110 om ersättning till nämndemän	40
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Hans Nyhage (m)	
8 § Hänvisning av ärende till utskott	45
9 § Förnyad bordläggning	45
10 § Anmälan om interpellationer	
1992/93:153 av Bengt Dalström (nyd) om försäkringsbolagens situation och utveckling.	45
1992/93:154 av Birgitta Wistrand (m) om Svensk-Internationella Pressbyrån	46
1992/93:155 av Jerzy Einhorn (kds) om förbättring av vården i livets slutskede	46

1992/93:156 av Jerzy Einhorn (kds) om prefekt och chefsöver- läkare vid undervisningssjukhus.	47	Prot. 1992/93:99 26 april 1993
11 § Anmälan om frågor		
1992/93:626 av Sten Andersson i Malmö (m) om åtgärder mot hembränning.	48	
1992/93:627 av Sten Andersson i Malmö (m) om kravet på taxa- meter för användning av taxibil.	48	
1992/93:628 av Birgitta Hambræus (c) om EG-anpassningen av lagstiftningen.	48	
1992/93:629 av Birgitta Hambræus (c) om bevakning av EG:s kommittéer.	49	

